

Oila va jamiyat

@oilavajamiyatgazetasi_bot

NIQOVNI XO'JAKO'RSINGA TAQISH KIMGA KERAK?!

“Кўп кузата-
япман, бозорлар-
да одам тўла. Гўёки,
хаммада ниқоб бор, аммо
даханида илинган тура-
ди. Жаримадан қўрқиб,
номига тутиб қўйилган
оғизтўсарнинг кимга
кераги бор?”

●3

Ёз фасли ўзининг кувнок, ёрқин таассуротлари билан кўпчиликнинг ёдида қолади. Баъзида шаҳарнинг, айниқса, пойтахтнинг жўшқин ҳаётидан, жазирама иссиқдан толиққанлар сокинликни, кенгликларни қўмсаб сўлим табиат кўйнига ошиқадилар. Кимдир оилавий, кимдир дўстлар ҳамроҳлигида, ким-

дир жамоа билан мароқли дам олишни истайди. Ўзининг салқин, мўътадил об-ҳавоси билан дилларга хузур-ҳаловат берувчи тоғ ва унинг ён-атрофлари бу фаслда доимгидек одамлар билан гавжум. Ахир табиат гўзалликларидан баҳраманд бўлиш кишига ўзгача роҳат бағишлайди. Шунингдек, табиат кучоғида таом тайёрлаб,

овқатланиш ҳам таомни яна-ям тотли қилиб, кишига ўзгача завқ бағишлайди.

Бироқ “раҳмат”эвазига табиатга озор берадиганлар ҳам бор. Табиат кўйнида ейилган озиқ-овқатнинг 1 марталик ишлатиладиган идишлари, мева-сабзавот қолдиқларини ерга ташлаб кетишади. Ҳаттоки, автоулов бошқараётиб, унинг ичидан бўш баклажка, целлофан халта, мева пўчоғини дераза ойнасидан иргитишига ҳолатларини гувоҳи бўлганмиз. Ахир бу қандай экологик маданият бўлди?

Бизни кузатиб турган фарзандларимиз эртага бу ҳолатни иккиланмасдан қайтармаслигига ким кафолат беради? Ҳолат шу тахлит давом этаверса ҳамма жой чиқиндимаконга айланиб кетиши турган гап-ку.....

●5

Tabiatga oзор bermang!

QORAPOLVONLIK RAIS

Қораполвонлик ишчилар оиласида туғилган Акрамжон Турғуновга олий ўқув юртида ўқиш насиб этмади. Аммо у бундан заррача ўкинмади. Фурсатни ғанимат билиб, тадбиркорлик билан шуғуллана бошлади. Уйланди, уч нафар фарзандли бўлди. Вужуддан ғайрат-шижоат, ташаббускорлик ёғилиб турган, фикри-ёди эзгулик билан банд бўлган Акрамжон ҳаракатчанлиги, хушмуомалалиги, меҳрибонлиги билан эл назарига туша бошлади.

●8

JURNALIST –

JAMIYAT SANITARI!

Xabar.uz ахборот-таҳлилий портали ҳуқуқ ва мурожаатлар бўлими муҳаррири Турсунали Акбаровни қарийб 20 йилдан буён яхши биламан. Ҳамкасб сифатида ижодини кузатаман. У журналистика соҳасига жадал, ўз фикри, мулоҳазаси билан кириб келган тенгдошларимдан. Унинг ёзганлари осмондан олинган хавойи, романтик асарлар эмас, таҳлиллар, тақдирлар, ечимлар... Нималарни ўйлашни эмас, мағзи тўқ фикрларни, далилларни ёзишни муҳим деб биладиган журналистлардан. Муҳими, у ҳамisha вақтни қадрлайди. Шу боис, тинимсиз ҳаракатда, кузатишда, изланишда. Бу йил унинг ҳам камтарона хизматлари муносиб тақдирланди. 27 июнь – Матбуот ва оммавий ахборот воситалари ходимлари куни муносабати билан ўтказилган танловда “Йилнинг энг фаол журналисти” номига мушарраф бўлди. Пайтдан фойдаланиб ҳамкасбимизни суҳбатга чорладик.

●7

Дадамга ўхшашни истаيمان савлатли, қадди тик. Келбатини кўрганлар борки, ҳавас билан қарашади. Қўлларидан тутиб, уларнинг олдидан бир зум ҳам кетмайман. Менинг дадам йиқилмайди, ҳар доим мана шундай мағрур туради... Лекин, кунларнинг бирида ҳали болаликнинг гўзал лаҳзаларига тўймай турган бир вақтимда отамни эгик қаддини, зўрга юриб келаётган гавдасини кўриб қўрқиб кетдим. Ўша куни уни йўқотиб қўйгандай бўлдим. Улар маст эдилар.

QADAH SO'ZMI YOKI

ADOQ SO'Z...? ●11

TANQIDLARDAN TO'G'RI XULOSA CHIQARAYLIK...

Маҳалла ва оилани қўллаб қувватлаш вазирлигида “Обод хонадон”, “Обод кўча” ва “Обод маҳалла” мезонларини амалиётга тадбиқ этишда Фарғона, Андижон, Наманган, Қашқадарё, Самарқанд вилоятларидаги маҳаллаларда учраётган муаммолар ва камчиликлар, Президентимизнинг 2020 йил 12 июндаги “2020/2021 ўқув йилида Ўзбекистон Республикасининг олий таълим муассасаларига ўқишга қабул қилишнинг давлат буюртмаси параметрлари тўғрисида”ги қарори ижроси, шунингдек, соҳага оид бир қатор масалаларга бағишланган навбатдаги видеоселектор бўлиб ўтди.

Йиғилишда аҳоли орасида कोरोनाвирус инфекциясини юқтириб олиш ҳолатлари тобора ўсиб бораётганлиги натижасида Республика махсус комиссияси томонидан эълон қилинган навбатдаги қарор мазмун-моҳияти ҳақида сўз юритилди. Шунингдек, мазкур қарор асосида Маҳалла ва оилани қўллаб-қувватлаш вазирлигига юклатилган, мутасадди ташкилотлар билан биргаликда амалга оширилиши лозим бўлган вазифаларга тўхталиб ўтилди. Жумладан:

- касаллик аломатларисиз кечаётган энгил шаклдаги беморларни уй шароитида даволаш ва парваришлаш бўйича тартибини ишлаб чиқиш;
- касаллик аломатларисиз кечаётган энгил шаклдаги беморлар ва каран-

тинга олинган мулоқотдагиларни яшаш манзили бўйича қатъий назоратга олиш;

– оилавий тантана, тўй, маърака ва маросимларни ўтказишда белгиланган санитария-карантин чекловларига сўзсиз риоя этилиши устидан назорат ўрнатиш, чекловларни бузган шахсларга нисбатан жойида маъмурий жавобгарликка тортиш чораларини кўриш каби муҳим топшириқлар берилди.

Йиғилишда Президентимиз раҳбарлигида 30 июнь кuni ўтказилган одил судловни таъминлаш ва коррупцияга қарши курашиш масалаларига бағишланган видеоселектор йиғилишида кўтарилган масалалар ҳақида фикр юритилди. Жумладан, яқинда Тошкент вилояти Оққўрғон тумани маҳалла ва оилани қўллаб-қувватлаш

бўлими собиқ бошлиғи М.Алишев “Саховат ва кўмак” жамғармасига келиб тушган ҳомийлик маблағларини шахсий манфаатлари йўлида ўзлаштириб юборганлигига алоҳида тўхталиб, бу каби кўнгилсиз ҳолатлар, афсуски, бошқа ҳудудларда ҳам кузатилаётгани айтиб ўтилди. Хусусан, жорий йилнинг 5 ойи давомида маҳалла раислари томонидан 8 та жиноят (Сурхондарёда 4 та, Самарқандда 2 та, Наманган, Тошкент вилоятларида 1 тадан) содир этилган. Шунингдек, вазирликка маҳалла ходимлари ўртасида коррупция ҳолатлари содир этилаётганлиги бўйича фуқаролардан 12 та мурожаат келиб тушди.

Шу билан бирга республикамиздаги турли оммавий ахборот воситалари ҳамда ижтимоий тармоқ саҳифалари орқали маҳалла тизими фаолиятига оид баъзи танқидий фикрлар тизим мавқенини тушириш билан бирга аҳоли орасида маҳалла институтига нисбатан ишончсизлик келтириб чиқараётгани кайд этилди.

Мисол учун, Бухоро вилояти Қорақўл туманидаги “Тинчлик” МФЙ Шўробод кўчасида яшовчи фуқаро М.Абдурахмонова ижтимоий тармоқлар орқали қолдирган мурожаатида жорий йилнинг 27 апрель кuni рўй берган кучли шамол натижасида уйи катта талафот кўрганлиги, лекин маҳалла раиси ёрдам бериш ўрнига уни ҳақорат қилганлиги ҳақида шикоят қилган.

Шунингдек, яна бир ҳолатга кўра, Навоий вилояти Кармана туманидаги “Дўрмон” МФЙ ходимлари “Саховат ва кўмак” умумхалқ ҳаракати орқали эҳтиёжманд оилаларга ажратилаётган пул маблағларини тақсимлашда қариндош-уруғчилик ҳолатларига йўл қўяётганлиги таъкидланган.

Президентимизнинг 2020 йил 12 июндаги “2020/2021 ўқув йилида Ўзбекистон Республикасининг олий таълим муассасаларига ўқишга қабул қилишнинг давлат буюртмаси параметрлари тўғрисида”ги қарори

ижроси хусусида фикр юритилди. Унга кўра, 2020/21 ўқув йилидан бошлаб хотин-қизлар учун олий ўқув юртларига жами давлат гранти асосидаги қабул курсаткичларига нисбатан қўшимча 4 фоизли грант ажратилиши айтилиб, энг аввало, тавсиянома эҳтиёжманд, иқтидори бор хотин-қизларга тақдим этилиш шартлиги алоҳида қайд этилди.

“Обод хонадон – обод кўча – обод маҳалла” тамойили асосида ташкил этилаётган ишларга танқидий баҳо берилиб, баъзи ҳудудларда бу борада олиб борилаётган ишлар қониқарсиз даражада эканлигига урғу берилди. Жумладан, Фарғона вилояти Қува туманида 214 та хонадон таъмирланганлиги ҳолати ўрганилганда, бирорта ҳам хонадонда таъмирлаш ишлари бошланмаганлиги, ҳатто тумандаги “Мўйдин Ҳасанов”, “Обод маҳалла”, “Дўстлик”, “Хонобод”, “Пастки Хонобод” маҳаллаларидаги мазкур ишларга доир қабул қилинган Вазирлар Маҳкамаси баёни етиб бормаганлиги танқид қилинди.

Шунингдек, Андижон вилоятининг Асака, Марҳамат, Андижон Пахтаобод, Шахрихон, Қўргонтепа, Улуғнор туманлари ҳамда Андижон шаҳрининг кўплаб маҳаллаларидаги уй-жойи таъмирланиши лозим бўлган камбағал оилалар рўйхатлари шакллантирилмаган.

Бу каби мисолларни Наманган, Самарқанд, Қашқадарё вилоятларининг бир қанча туманларида ҳам учратиш мумкин. Жумладан, Наманган шаҳридаги “Мингтерак”, “Машраб”, “Чаманзор”, “Ишонч”, Косонсой туманидаги “Чунгбош”, “Хуррият”, “Боғишамол-1”, “С.Шерозий”, “Чиндовул” ва “Чак” маҳаллаларида ишчи гуруҳлар номига ташкил этилган, ишлар тизимли йўлга қўйилмаган. Пайариқ туманида 135 та хонадон таъмирланган бўлсада, вилоят штабига тақдим этилган маълумотларда 437 та хонадон таъмирланганлиги ҳақида кўрсатма берилганлиги танқидий муҳокама қилинди.

MEHR-MURUVVATDAN QUVVAT OLGAN EL

Саховат – бу инсонлардаги энг олий фазилат. Қорақалпоғистон Республикаси Маҳалла ва оилани қўллаб-қувватлаш вазирлиги ана шу қадриятни амалга оширишга алоҳида эътибор қаратиб келмоқда.

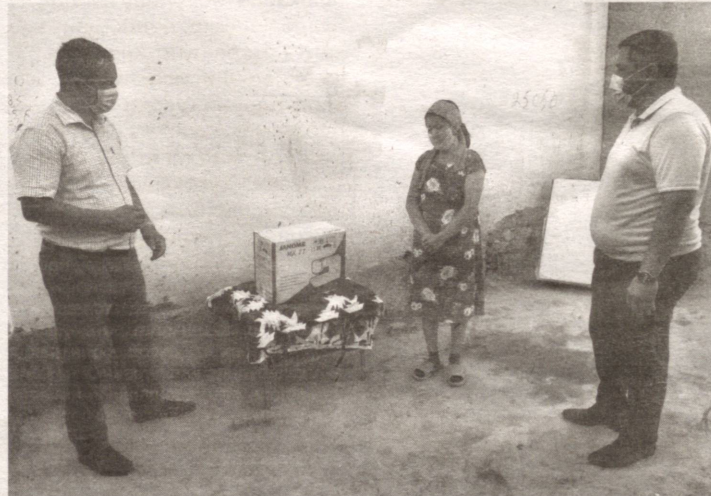
Хусусан, вазирликнинг Нукус шаҳар бўлими ҳамда 4-сектор раҳбарлари шаҳардаги бир қатор маҳалла фуқаролар йиғинларида олиб борилаётган ишлар билан танишиб, халқимизга хос меҳр-оқибат, хайр-саховат каби хислатлар мужассам бўлган эзгу ишга қўл урди.

Одамларнинг муаммоларини ўзиники деб билиб, унга жобий ечим топишга интиладиган соҳа вакиллари аҳоли билан юзма-юз суҳбатлар уюштиришди.

Турмуш ташвишлари кишини ҳаёт денгизининг гоҳ у, гоҳ бу қирғоғига улоқтириб ташлайди. Кўпчилик инсонлар қийинчиликларни сабр-бардос билан енгиш орқали сузишда давом этса, айримлар қирғоқда қолиб кетади. Ҳаёт шундай сир-синаотларга тўла.

Нукус шаҳридаги «Ақжағис» маҳалла фуқаролар йиғини ҳудудида истиқомат қилаётган Агафия Версенова ҳам ҳаётда қийинчиликка дучор бўлган инсонлардан бири. Бу аёл май ойида кучли ёмғир оқибатида бошпанасидан айрилганди.

– Инсониятнинг ярми бошпана

излайди, қолган ярми эса турар-жойини кенгайтириш илинжида, – дея фикр билдиради «Ақжағис» маҳалла фуқаролар йиғини раиси Тенелбай Алланиязов. – Албатта, ҳар бир киши шахсий уйи бўлишини исташи табиий. Маҳалламизда истиқомат қиладиган Агафия Версенованинг ҳам турар жойи эскириб, ярқис ҳолатга келиб қолган эди. Унинг ижтимоий ёрдамга муҳтожлиги ва ёрдам берадиган

ҳеч қандай қариндошлари йўқлигини ҳисобга олиб, Маҳалла ва оилани қўллаб-қувватлаш вазирлиги, 4-сектор раҳбарларининг ташаббуси билан, ҳашар қилиб янгидан 2 хонали уйни тиклаямиз.

Бундай саъй-ҳаракатлардан сўнг, Президентимизнинг «Ўзбекистонда одамлар бир-бирига бегона эмас», деган сўзлари амалда ўз тасдиғини топаётганини кўришимиз мумкин.

Шунингдек, «Наўпир» маҳалла фуқаролар йиғини ҳудудидаги «Темирчи» кўчасида ҳам хонадонларни тартибга келтириш, уларни оқлаш, томорқалардан унумли фойдаланиш, ариқларни тозалаш ва ҳовиллар атрофида гулзорлар ташкил этиш каби бир қатор ишлар амалга оширилмоқда.

Мақсад – уйма-уй юриш орқали ёрдамга муҳтож оилаларнинг турар-жойлари ва муаммоларини ўрганиб, таъмирлаш ишларини олиб боришдан иборат.

Ушбу кўчада истиқомат қиладиган Каммуна Утемуратованинг қўлида гулдек ҳунари бор, лекин, ишсиз фуқаролардан бири ҳисобланади. Хонадон соҳибасининг моддий аҳолини ўрганган мутасадди ташкилот раҳбарлари унга тикув машинасини совға қилишди.

Соҳа вакилларининг эътибори ва амалий ёрдами билан Каммуна ўзини ўзи банд этиб, даромад топиш имконига эга бўлди.

Бугунги кунда давлатимиз раҳбари томонидан белгилаб берилган вазифалардан келиб чиқиб, ҳар бир ҳудудда кам таъминланган, боқувчисини йўқотган ва ёрдамга муҳтож инсонларга курсатилаётган гамхўрлик мана шундай чора-тадбирларда ўз аксини топмоқда.

Саҳифани Бектош ИСМОИЛОВ тайёрлади.

NIQOBNI XO'JAKO'RSINGA TAQISH KIMGA KERAK?!

yoхud yana o'ttiz kishilik to'ylar haqida

**Кўп кузата-
япман, бозор-
ларда одам тўла.
Гўёки, ҳаммада
ниқоб бор, аммо
даханида илинган
туради. Жарима-
дан кўрқиб, номи-
га тутиб кўйилган
огизтўсарнинг кимга кераги
бор? Бизнинг соғлигимиз
ўша жаримадан ҳам арзон-
ми?**

– Куни кеча тахририятимизга бир фуқаро мурожаат билан келди, – дейди ҳамкасбларимиздан бири. – Уни эшитишга тайёрлигимни, аммо карантин қоидаларига риоя қилган ҳолда ниқобини тақиб олишини сўрадим. У гапимга кинояомуз қараб кўйди-да, ниқобини юзига сал тортиб, шикоятчи ҳақида сўзлай бошлади. Мен ундан ниқобни қоидага кўра, тўғри тақиб гапиришини илтимос қилдим. У хўп деди-ю яна ўз билганидан қолмади. Охири мен ўз соғлигимни хавф остига кўйиб, сизнинг мурожаатингизни тинглаб, уни ҳал қилишга ҳаракат қилмоқчиман. Лекин сиз ҳозир бутун дунёдаги вазиятни ҳисобга олган ҳолда оддий ниқоб тақибга сабрингиз етмайпти. “Уэр, сиз билан хайрлашимизга тўғри келади”, дейишга мажбур бўлдим. Буни қарангки, у талабни нотўғри тушуниб, чиқиб кетишни афзал билди! Ниқоб тақиб олинг, деган таъкид унга ҳақоратдай эшитилди, тушунмадим. Қоидага риоя қилиш ўз соғлигимиз учун-ку. Ёш бола бўлса ҳам майлиди, ҳаётнинг оқ-қорасини тушунган инсонга қандай тушунтириш мумкин?

Ижтимоий масофани сақланг, деб қачондан буён бонг урамиз. Аммо карантин чоралари юмшатиладиган, одамларнинг турли юмуш билан кўчага чиқиб кўлади, у ёки бу бинолар, одам кўп борадиган ҳудудлар гавжумлашди. Аммо назоратчи кўйилиб, бақирим-чақирмағунга қадар ҳеч ким ижтимоий масофа ҳақида ўйлаб

ҳам кўрмайди. Гўёки, бизнинг саломатлигимиз учун ўша «бақироқ, шафқатсиз» назоратчи масъулдек. Ҳа, адашмадингиз, назоратчи ўша паллада бизга айнан шафқатсиз бўлиб кўринади. Бизнинг соғлигимиз ҳақида

қайгураётган (эҳтимол, вазифасини бажаришга масъул бўлган) кишига, худди вақтимизни ўғирлаётган, ишимизга тушов бўлаётгандек ёвқараш қиламиз баъзида.

Туманлардаги бозорлар нақ арининг уясидай гувиллаб, одамлар билан гавжумлигига гувоҳ бўларкансиз, пойтахтдаги бозорда тарқалган коронавирус ҳам бизга таъсир қилмас экан-да, дея таассуф қиласиз. Айниқса ниқоби даҳанида турган одамлар масофа сақлаш у ёқда турсин, узоқлиги бир қарич ҳам чиқмайдиган жойдан туриб

суҳбатлашиб ўтирганига гувоҳ бўласиз.

Тўйлар-чи?! Айтмоқчи, бугун ижтимоий тармоқларда тартибли қилиб ўтказилаётган 30 кишилик тўйларнинг сурати-ю видеоларига махлиё бўлиб, тартибга кирганимиз рост бўлсин, деб енгил тортишга ошиқманг. Баъзи «яшил» ҳудудларда тўй эгасининг дарвозахонасида номигагина ўттиз кишилик дастурхон ёзилган. Ушбу дастурхон ҳар икки соатда сал ўзгартирилиб,

фотиҳа тўйини ўтказди. Ёки кўшини маҳалладагилардан биз камми?”. Ҳар куни ана шундай даъволар билан маҳалламизга мурожаатлар бўлиб турибди. Нима деб жавоб беришни ҳам билмай қоламан, – дейди Самарқанд шаҳридаги “Боғимайдон” маҳалла фуқаролар йиғини раиси Т.Раҳматуллаев. – Мутасаддилар келишиб олиши керак. Худудда тартиб бир хил бўлмаса, одамлар орасида тушунмовчилик, адоват, норозилик пайдо бўлаверади. Ёки “сарик” худудга ҳам карантин тартибига қатъий риоя этган ҳолда тўй-маъракалар ўтказишга рўхсат бериш керакми? Бу масалани вилоят комиссияси кўриб чиқар, балки?

Хуллас, мақолада ниқобга муносабатимиз орқали саломатлигимизга муносабатимизни кўрсатиб бермоқчи эдим. Одамларнинг, табиийки ўнлаб, юзлаб ходимларни ишлатаётган корхоналарнинг муносабатини. Эҳтимол, дезинфекцион туннеллар қайсидир тадбиркорни молиявий қийнаб

кўяр, (шунинг учун мақолада ишламаётган, номига ўрнатилган баъзи туннелларга тўхталиб ўтирмадик) қайсидир ташкилотнинг пирометр олишга қурби етмас. Аммо ниқоб ва қўлқоп билан корхона ишчиларини таъминламасдан ишлаши ўзимизга қарши ҳаракат. Ишчиларнинг ўзи бунга раҳбарларидан талаб қилишлари шарт.

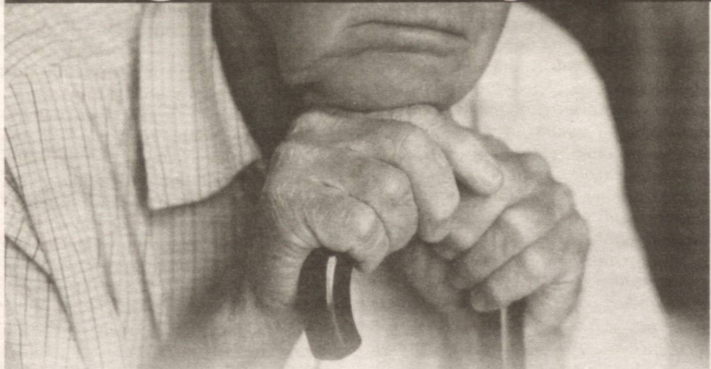
Яқинда пишириқ пишириб тарқатадиган цехда хотин-қизлар икки ниқоб, балки қўлқоп ва бош кийимсиз ишлаётганини кўриб, «коронавирус бизга тегишли эмас», деган ҳаёлда юрганлар шу яқин ораимиздаги, ичимиздаги одамлар эканига амин бўлдим. Афсус...
Гулруҳ МУМИНОВА.

Туманлардаги бозорлар нақ арининг уясидай гувиллаб, одамлар билан гавжумлигига гувоҳ бўларкансиз, пойтахтдаги бозорда тарқалган коронавирус ҳам бизга таъсир қилмас экан-да, дея таассуф қиласиз. Айниқса ниқоби даҳанида турган одамлар масофа сақлаш у ёқда турсин, узоқлиги бир қарич ҳам чиқмайдиган жойдан туриб суҳбатлашиб ўтирганига гувоҳ бўласиз.

кун давомида бир неча марта талаб ўттиз кишини меҳмон қилаётганидан ҳам кўз юмолмаймиз. Энг қизиги, қайси худудда тўй қилиш мумкин ёки мумкин эмаслиги борасида ўзингиз тушунган сабабларга кўра эътирозлар пайдо бўлмоқда.

– “Биз тўй қилмоқчимиз. Нега “рухсат йўқ” дейсиз. Мана, фалончи келин туширди, пистончи қизининг

Zug'um tufayli kasallikni yenggan ota

Отахон етмиш ёшга тўлганида «дўзах азоби»нинг чангалига тушиб қолди. Шароит, тақдир тақозосига кўра, қария кексайганида бошпанасиз, бемакон ҳолда тошбағир ўғли ва тили заҳар-заққум, димоғдор келинининг қарамоғида қолди. Ҳа, шунга мажбур, маҳкум эди у. Чунки ўша ўта бераҳм ўғли ҳамда келини-
oilavajamiyat@mail.ru

нинг оғир тазйиқлари остида чол бош мясига қон қуюлиб, юролмайдиган бўлиб қолди.

Бемор отахонни уйига қатнаб даволардим. Оғир аҳволда бўлишига қарамай, ўғли ва келини ундан гоҳ-гоҳида ҳовлиларидан тезроқ чиқиб кетишини талаб қилишарди.

«Ўридан ақалли туриб юролмай-

диган бемор қандай қилиб ҳовлидан чиқиб кетсин. Хўш, шундай бўлганида ҳам қаерга, кимникига боради? Борганида ким ҳам парваришлайди, ким унинг ейиш-ичиши, дори-дармонларидан хабар олиб туради. Илло, чолнинг яна икки қизи ва бир ўғли шаҳарда яшар, бироқ «ховли хўжалари»нинг бадхулқ, бадфеълликлари сабаб оталари ёнига қадам ҳам босишмасди.

Аёвсиз рухий, маънавий, жисмоний, моддий, касаллик қийноқлари ниҳоят секин-аста кучая бориб, шу даражага етдики, бемор онг-тафакрурида уйғонган илоҳий бир кураш қудрати орқали беихтиёр секин-аста ҳаракатга туша бошлади.

Бу хусусда шифокорларнинг талаб, маслаҳатларига ҳам қарамасдан ўз-ўзича ҳаракатланиб, касаллиги билан яккама-якка олиша бошлади.

Чол аёвсиз таҳдид-тажовузлар, қийноғу хўрлашлар оқибатида тик туриб юришга урина бошлади ва тез орада бунга эришди.

Қийноқлар уни нобуд этмасдан

аксинча, оёққа тургазди, шифо берди. Аслида ҳам уни оғир хасталик чангалидан халос этувчи ягона куч – ҳаракатланавериб оёққа туриши ва қалбидаги орият, номус ҳисларини кўзгагиб, ҳадсиз кучайтириб юборувчи, уни ўзи билан аёвсиз курашишга чорловчи ўша ҳақоратли қийноқ-азоб, хўрликлар жунбуши, исёни эди.

Тасаввур ҳамда тиббийёт ақидаларига кўра, инсон чекадиган азобу қийноқ, касаллик ҳамда қайғу ғам, омадсизликлар ҳар доим ижобий маҳсулларини бериб келган.

...Эртаси куни тиббий кўрикка борганимда бемор ётган жойида йўқ эди. «Ўридан туриб, апил-тапил «Қариялар уйи»га кетди» дейишди...

Умидвор инсонни энгши мумкин эмас. Ҳамма нарса ўткинчи, вақтинчалик, муваққат. Омадсизликдан сўнг омад, касалликдан сўнг соғайиш, қайғудан сўнг эса қувонч келди.

Муродим УМАРЗОҚОВ,
шифокор.

Tabiatga ozor bermang!

Ёз фасли ўзининг қувноқ, ёрқин таассуротлари билан кўпчиликнинг ёдида қолади. Баъзида шаҳарнинг, айниқса, пойтахтнинг жўшқин ҳаётидан, жазирама иссиқдан толиққанлар сокинликни, кенгликларни кўмсаб сўлим табиат кўйнига ошиқадилар. Кимдир оилавий, кимдир дўстлар ҳамроҳлигида, кимдир жамоа билан мароқли дам олишни истайди. Узининг салқин, мўътадил об-ҳавоси билан дилларга ҳузур-ҳаловат берувчи тоғ ва унинг ён-атрофлари бу фаслда доимгидек одамлар билан гавжум. Ахир табиат гўзалликларидан баҳраманд бўлиш кишига ўзгача роҳат бағишлайди. Шунингдек, табиат кучоғида таом тайёрлаб, овқатланиш ҳам таомни янаям тотли қилиб, кишига ўзгача завқ бағишлайди.

Бироқ “раҳмат”эвазига табиатга озор берадиганлар ҳам бор. Табиат кўйнида ейилган озиқ-овқатнинг 1 марталик ишлатиладиган идишлари, мевасабзавот қолдиқларини ерга ташлаб кетишадди. Ҳаттоки, автоулов бошқараётиб, унинг ичидан бўш баклажка, целлофан халта, мева пўчоғини дераза ойнасида иргитишига ҳолатларини гувоҳи бўлганмиз. Ахир бу қандай экологик маданият бўлди?

Бизни кузатиб турган фарзандларимиз эртага бу ҳолатни иккиланмасдан қайтармаслигига ким кафолат беради? Ҳолат шу тахлит давом этаверса ҳамма жой чиқиндиқларга айлиб кетиши турган гап-ку.....

ИНСОН ВА ТАБИАТ

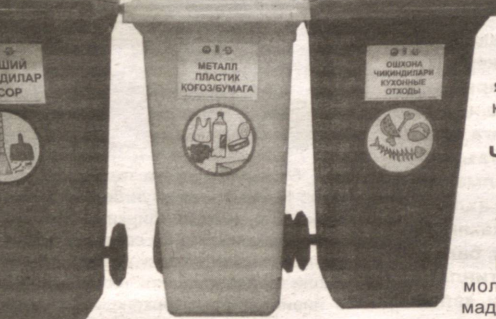
Диёра ШАРИПОВА, Ўзбекистон Экологик партияси Марказий Кенгаши Ижроия кўмитаси бўлим бошлиғи
— Инсоният табиатдан фойдаланишда табиат қонунларига эмас, аксинча, шахсий манфаатларига асосланиб фаолият кўрсатиши оқибатида табиатдаги мувозанатнинг сезиларли даражада бузилгани, яъни, дунёнинг турли бурчакларида табиий офатлар: сув тошқинлари, зилзилалар, ўрмон ёнғинлари ва бошқа шу каби талафотларнинг рўй бераётгани ҳеч кимга сир эмас. Инсон табиий муҳитга таъсир этар экан, унинг ўзи ҳам “акс таъсир”га дуч келмоқда. Буларнинг барчаси эндиликда инсоннинг ўзига ва унинг соғлом табиий муҳитда яшاشига салбий таъсир кўрсатмоқда.

“АХЛАТКЕНТ”ГА АЙЛАНМАСИН!

Малика АБДУҲАКИМОВА,
Ўзбекистон Республикаси Ўрмон

хўжалиги давлат кўмитаси раисининг маънавий-маърифий ишлар самарадорлигини ошириш бўйича маслаҳатчиси:

— Табиат кўйнидаги чиқиндилар сўлим масканни бефайз қилиб кўяди. Тасаввур қилинг: ҳамма ёқ елим халта, баклажка, қоғоз ва овқат қолдиқлари... Шу ердан кунда ўтлаб юрадиган чорва моллари овқат қолдиқлари билан бирга целлофан халталарни ҳам чайнаб юборади. Худди шунақа икки-учта пакетни еб кўйган сигир кўп ўтмай, касалланиб қолади ёки ҳаром ўлади. Бир хонадонни сут, қатик, қаймоқ билан таъминлаётган, келажаги учун бир мулк сифатида сақланаётган, ёки озуқа-гўшт бўлиши назарда тутилган жонлиқ арзимаган сабаб билан нобуд бўлса?! Киши ҳаёлига келмаган, ўзи истамаган ҳолда юртдошига ёмонлик қилса?! Жабрдийда оила вакили молининг ҳаром ўлишига сабабчи бўлганни балки қўли билан тутмас, аммо дили оғриб, қарғамаслигига ким кафил бўла олади?!
Транспортлар ҳаракатландиридан

йўлларда елим халталар учиб юрганни, баклажклар йўлак ва ариқларда сочилиб ётганини гапирмасам ҳам бўлади. Бу ҳолатни кўриб, йўловчилардан кимдир ташвишланса, кўпчилик ҳаёллари оғушида бепарволик билан ўтиб кетади. Яхшиям давлатимиз ён-атрофни тозаллигига масъул бўлган ходимларни ёллайди. Бўлмаса шаҳарларимиз аллақачон “Ахлаткент”га айланармиди?!

Бош қомусимизда экология ва атроф-муҳит масаласи алоҳида моддаларда, хусусан, 50-моддада фуқаролар атроф муҳитга эҳтиёткорона муносабатда бўлишга мажбур эканликлари, шунингдек, 55-моддада ер, ер ости бойлиқлари, сув, ўсимлик ва ҳайвонот дунёси ҳамда бошқа табиий захиралар умуммиллий бойлик бўлиб, улардан оқилона фойдаланиш зарурлиги мустаҳкамлаб кўйилган. Бугун бу борада қонунга иттиқдорлигимиз қаерда қолмоқда?!

НАҲОТКИ, ЧИҚИНДИХОНА ТОПИЛМАСА...

Бугун ёшлар тарбияси ҳақида кўп гапириляпти. Лекин биз катталар уларга экологик таълим-тарбия беришда ўзимиз ўрнак бўла олаемизми? Шу ўринда бир воқеани айтиб ўтсам.

Кўча юзидаги ариқда зилол сув оқяпти, лекин чеккаларида баъзи чиқинди ташлайдиган фарзанди ёки набираси йўқмикан?! Наҳотки, шундай салобатли машина ҳайдайдиган ёши катталар шу ишларни қилса?! Наҳотки, чиқинди ташлашга ариқ топилганда, чиқиндиҳона топилмади?! Сувни булғаш гуноҳ эканлигини, маданиятимизга зид эканлигини билмасмикан?! Ё бу қандай иш бўлдики, била туриб, сувга ахлат улоқтиришса?! Бундай-

ларнинг авлодлари нафақат сувни, балки маданиятни, маънавий-ятни булғамайди, деб ким кафолат беради?!

ЧИҚИНДИЛАРНИ ҲАР ДОИМ АХЛАТ ҚУТИСИГА ТАШЛА!

Катта ёшдаги бобо-моларимиздан «экологик маданият» ҳақида сўралса,

эҳтимолки, шундай тушунча борлигини биринчи марта сиздан эшитиб туришганини айтишар, лекин чангиб кўча супургани кўрғанда, сув сепиши маслаҳат берадиган, сувга қараб супурганларни ҳай-ҳайлаб уришиб қоладиган, шулар эмасми, йўлда инсон таъбини бузиши мумкин бўлган нимаки бўлса олиб ташлашни, кўмиб қўйишни тинмай таъкидладиган... Ҳўш, бу борада биз катталар болажонларимизга қандай ўрнак бўлишимиз керак....

Жамила САТИМОВА,
Наманган шаҳар 78-умумтаълим мактаби ўқитувчиси:

— Агар инсоният шу йўсинда кетаверса, эҳтиёжларини маълум даражада чекламаса, очкўзлиги ҳаддан ошса, табиат захираларидан оқилона фойдаланмаса бир кун охири вой бўлади. Биз «катталар» эса ҳар доимгидек фарзандимизни, ёшларни ноқобил қилиб табиёлаган замондан нолиб қолаверамиз.

Кичкинтойингиз ўриндиқда ўтирибди, банан еди, пўчоғини эса ерга ташлади (ишонаверинг, қаердадир худди шундай қилишганини бир марта бўлса ҳам кўрган). Эринманг, ўрнингиздан туриб, бола билан бирга пўчоқни олинг ва уни ахлат қутисига ташланг. Бунини нима учун қилганингизни ҳам унинг тилида тушунтиринг. У: «Бошқалар худди шундай қилишадими-ку! Нега менга мумкин эмас?!» — деб эътироз билдириб қолиши мумкин. Сиз эса табассум билан жигаргўшангизга: «Сенинг ота-онан омаднинг келган экан, ўғлим. Биз қандай улғайишига бефарқ қаролмаймиз! Сен гуллаб-яшнаган бог-роғларда яшайсанми ёки турли касалликлардан ҳаяз чеккан ҳолда бадбўй чиқиндиҳонада, бизга барибир эмас?!» — дея олинг. Тортинманг, боланинг эътиборини йўлингизда учрайдиган бадбўй чиқиндиларга қаратинг. «Булар сенга ёқадими?!» — деб сўранг. Бола боши билан қатъий йўқ жавобини берганидан кейин таъкидланг: «Бундай ҳолат бўлмаслиги учун чиқиндиларни ҳар доим ахлат қутисига ташла!»

Ана бу ҳолат ҳақиқий экологик маданият ва уни ўргатиш бўлади!!!

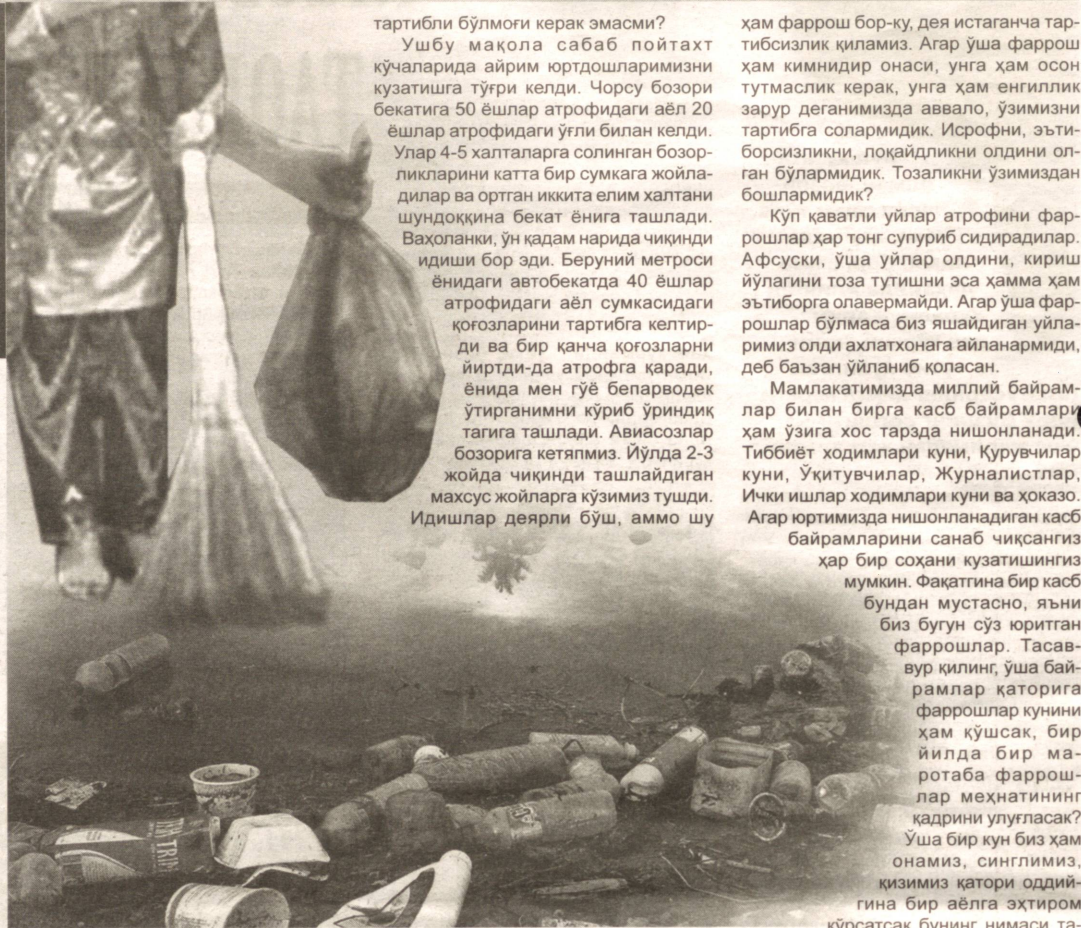
Камола АҲМЕДОВА
тайёрлади.

POKLIK QALBDAN BOSHLANADI

Болалигимизда бобом раҳматли “сувга туфлама”, “даррахт новдасини синдирма”, “нон ушоғини ерга ташлама”, “қуш инини бузма, ёмон бўлади”, – деб кўп уқтирдилар. Бу билан бизларни болалигимиздан она табиатга меҳр уйғотар эди. Ҳовлимиз ёнидан оқиб ўтувчи анҳорда оқизок нонлар еб, балиқ тутиш завқини билиб катта бўлганмиз.

Ҳа, болалик ҳақида уйласам руҳим энгил тартади. Аммо бугун қишлоққа борсам кўнглим зада бўлиб, қалбим озор чекиб қайтади. Бобом ҳақида кўп ўйлайман. Нима, боболаримиз ўзлари билан яшилликни, покликни, осудаликни олиб кетдимикан? Ёки бугун ҳамқишлоқларимнинг анҳорни кўлмакка, сойни эса чиқиндихонага айлантириб қўйгани учун уларнинг руҳи безовтамикан? Эсимда, ўша пайтлар қишлоқ гузариди кимнинг уйдан қачон ва қай пайтда чиқинди анҳорга ташлангани ҳақида муҳокама бўлар ва айбдор жазоланар эди. Ўша пайт инсонлар исрофдан, уволдан, гуноҳдан кўрқардилар. Биз анҳор сувидан ичимлик суви сифатида фойдаланардик. Бугун-чи? Бугун асло бундай қилиб бўлмайди. Нега шундай ҳолга келиб қолдик. Бу лоқайдлик ҳали бизларга жуда қимматга тушмасмикан? Бунинг гуноҳ-сабоби учун ҳали жавоб ҳам берармиз? Қачонгача виждонимизни мудроқ босади?

Бугун кўча супураётган келин чиқинди уюмини шундоққина оқётган сувга йўналтиради. Ёш болакай қўлидаги чиқинди солинган ҳалтани сувга отади. Катталар ҳеч уялмай ҳовлидан чиққан чиқиндини кўчага ташийди. Оналар болаларини сувга яқин боришини хохламайди. Чунки анҳорда тоза, зилол сув эмас турли хил чиқиндилар, яроқсиз идишлар, ҳазонлар ҳатто баъзи-баъзида ҳайвонларнинг жасадлари ҳам оқиб ўтади. Шу сабаб оналар сувнинг тозаловчи қисмига ишонмайдилар ва бирор касаллик юқтириб олмасин, деб болаларини сувга яқинлаштирмайди.

Бу қишлоғимиздаги оддий манзара. Аммо бугун биз фахрланадиган шаҳар кўчаларидаги гўзал гулзорлар ёнида ёқимсиз кўлмаклар, тоза йўлакчаларда папирос қолдиқлари, писта пўчоқларини кўришга ўрганиб қолялмиз. Ачинарлиси бу оддий ҳолга айланиб бормоқда.

Биз катталар ёшларни айблашга, улардан камчилик кидиришга ҳаракат қиламиз. Ҳадеб улар билан зиддиятга боравермай ўзимиз ҳақимизда ҳам ўйлаб кўрсак бўлмайми? Чунки ёшларни тарбияга, тартибга қақирувчи катталар аввало ўзлари тарбияли ва

тартибли бўлмоғи керак эмасми?

Ушбу мақола сабаб пойтахт кўчаларида айрим юртдошларимизни кузатишга тўғри келди. Чорсу бозори бекатида 50 ёшлар атрофидаги аёл 20 ёшлар атрофидаги ўғли билан келди. Улар 4-5 халталарга солинган бозорликларини катта бир сумкага жойладилар ва ортган иккита елим халтани шундоққина бекат ёнига ташлади. Ваҳоланки, ўн қадам нарида чиқинди идиши бор эди. Беруний метроси ёнидаги автобекатда 40 ёшлар атрофидаги аёл сумкасидаги қоғозларини тартибга келтирди ва бир қанча қоғозларни йиртди-да атрофга қаради, ёнида мен гўё бепарводек ўтиганимни кўриб ўриндик тағига ташлади. Авиасозлар бозорига кетялмиш. Йўлда 2-3 жойда чиқинди ташлайдиган махсус жойларга кўзимиз тушди. Идишлар деярли бўш, аммо шу

атрофда чиқинди уюми сочилиб кетган. Нега одамлар шунчалар лоқайд, ахир эрта тонда уларнинг ўзлари шу уюмларни ҳатлаб ишга, ўқишга кетадилар. Бу каби мисолларни истаганча келтириш мумкин. Бу ҳолатларни сиз ҳам кўп бора кузатгансиз. Фақат айримлар учун “сен менга тегма, мен сенга тегмай” қабилда яшаш осонроқ туюлади. Аммо атроф-муҳит озодалиги кўнгил хотиржамлигига асос бўлишини биламиз-у бу менинг вазифамга қирмайди деган фикр лоқайдликни келтириб чиқаради. Узоққа бормаиллик, оддий ишхонамизда

ҳам фаррош бор-ку, дея истаганча тартибсизлик қиламиз. Агар ўша фаррош ҳам кимнидир онаси, унга ҳам осон тутмаслик керак, унга ҳам энгиллик зарур деганимизда аввало, ўзимизни тартибга солармикан. Исрофини, эътиборсизликни, лоқайдликни олдини олган бўлармикан. Тозаликни ўзимиздан бошлармикан?

Кўп қаватли уйлар атрофини фаррошлар ҳар тонг супуриб сидирадилар. Афсуски, ўша уйлар олдини, кириш йўлагини тоза тутишни эса ҳамма ҳам эътиборга олавермайди. Агар ўша фаррошлар бўлмаса биз яшайдиган уйлари-миз олди ахлатхонага айланармикан, деб баъзан ўйланиб қоласан.

Мамлакатимизда миллий байрамлар билан бирга касб байрамлари ҳам ўзига хос тарзда нишонланади. Тиббиёт ходимлари кўни, Қурувчилар кўни, Ўқитувчилар, Журналистлар, Ички ишлар ходимлари кўни ва ҳоказо.

Агар юртимизда нишонланадиган касб байрамларини санаб чиқсангиз ҳар бир соҳани кузатишингиз мумкин. Фақатгина бир касб бундан мустасно, яъни биз бугун сўз юритган фаррошлар. Тасаввур қилинг, ўша байрамлар қаторига фаррошлар кўнини ҳам қўшсак, бир йилда бир марта ба фаррошлар меҳнатининг қадрини улугласак? Ўша бир кун биз ҳам онамиз, синглимиз, қизимиз қатори оддийгина бир аёлга эҳтиром кўрсатмас бунинг нимаси таажжуб? Чумолидай тиним билмай хизмат қиладиган, озгинагина маошга қаноат қилиб, иш жойига ҳаммадан эрта келиб, ҳаммадан кеч қайтадиган, чарчаганда бир шапалоқ латтасини кучоқлаб, таёғи-ю супурчисига ҳорғин суяниб меҳнат қиладиган, ҳатто ҳеч кимга сездирмай нафақага чиқиб кетадиган фаррошлар ҳақида жиддийроқ ўйлаб кўриш керакмиди?

Феруза ОРИПОВА,
Республика Маънавият ва маърифат маркази бош мутахассиси.

BUGUN BOR, ERTAGA YO'Q....

Ушундай нарсани, кўз ўнгингизда бир лаҳза бўлади. Балки йиллаб сизга ҳамроҳ бўлар. Дардингизни арилади, гоҳида. Баъзида бошингизга бало бўлади. Унинг жилоси шу қадарки, ота болага, она қизга боқмайди. Яқинлар бегоналашади. Ўзи жимитдекгина бўлса ҳам, дунёни кўлида тутадиган қоғоз. Ҳа, адашмадингиз. Бу пул. Қадр-қимматни синайдиган, меҳнатингизни муқофоти бу пул. Бу нисбий тушунча. Пул давлат рамзи, албатта. Лекин одамлар орасида у бугунги кунда барча хунрезликлар чораси сифатида гавдаланмоқда. Чунки, оддий ҳаёт занжирини бошланиши ҳам пул ва пул билан ҳал бўладиган "урф-одат"лардан иборат. Чақалоқ туғилганда доялик қилган ҳамширага суянчи пули, мактабга борганда яхши "мавқе"га эга бўлиш учун пул...

Пул том маънода инсон эҳтиёжи учун энг керакли нарса. Манتيкий маънода эса, "қўлнинг кир"и. Ҳалқ тилида айтиладиган "соққа" аллақачон ҳаётимизда реалликка айланиб улгурган. Айтмоқчи бўлганимиз, шахсий манфаатлар ва нафсининг ботқоғига ботган кимсаларнинг наздида пул ҳамма нарсани ҳал қилиши мумкин. Лекин шундай Инсоний фазилатлар борки, уларни баҳоси йўқ, қиймати беҳисоб. Улар меҳр-муҳаббат, қадр, вафо, садоқатдир. Одамлар орасидаги оқибатни ўлчаш учун ҳақиқий қалб тарозиси керак. Қадим замонларда ҳам бундай одамлар, қинғирликлар, поряхўрликлар бўлган дейишингиз мумкин. Бу тўғри. Шу ўринда ёзувчи Эмин Усмоғнинг "Томир" қиссасида келтирилган бир ривоят ёдимизга тушади. Эмишки, қадим замонда камбағал бир деҳқон бор экан. Унинг сира иши юришмабди; бир йил қурғоқчилик бўлиб ҳосил битмабди, иккинчи йил экинчи сел ювиб кетибди, учинчи йили қўша қўшадиган ҳўкизи ўлиб қолибди. Муҳтожлик жонидан ўтиб кетган деҳқон

подшоҳнинг ҳузурига бориб, ерга тилла экиб, ҳосил олиш сирини билишини, агар унга бир қоп тилла берса, қирқ кундан кейин ўн баробар қилиб қайтаришини айтибди. Подшо деҳқоннинг гапига ишониб, сўраган тилласини берибди. Шартлашган муҳлатда у ёнига сарой аёнларини олиб, деҳқонниқига келибди. Қараса, деҳқон бамайлихотир ёнбошлаб ётганмиш. "Ўндирган тиллаларинг қани?" - деб сўрабди подшо. Тақсир, ерни ҳайдаб тайёрлаб қўйганман, — дебди деҳқон. — Ўзимча экишга журъат қилолмадим. — Нега? — ажабланиб сўрабди подшо. Бу нарсанинг бир сирини бор, — дебди деҳқон. — Тиллани умрида ҳеч кимнинг ҳақиқага хиёнат қилмаган, ноҳақ бировнинг дилини огритмаган, бойликни, пулни севмайдиган одам экиши керак. Ўйлаб қарасам, мен кўп гуноҳ ишлар қилган эканман. Тиллани экканим билан беқорга тупроққа айланиб кетадими, деб кўрдим. Аёнларингиз орасида шунақа покдомон одам бўлса айтинг, экишти бошлаб берсин, қолганини ўзим эплаштираман", — Нега бўлмасин, бор,

— дебди подшоҳ ишонч билан. — Қани, шайх-ул ислом жаноблари, марҳамат қилсинлар".

Тақвадорлик билан тасбеҳ ўғриб турган мулланинг соқоли титраб, ранги оқарибди, тиз чўккүдек бўлиб, узр сўрабди. "Олампаҳо, бир қошиқ қонимдан қечгайсиз, биз банди гумроҳнинг шайтони лаънини васвасасига учган пайтларимиз ҳам бўлган". Подшо аччиқлини, қозикалонга ўғрилибди. У ҳам бошини ҳам қилганча, гуноҳорга мингирлабди, вазир ҳам подшонинг оёғига бош уриб, бу талабни бажаролмаслигини айтибди. Навбат ўзига келганини кўрган подшо: "Аёнларимнинг аҳволи шу бўлгандан кейин мен ўзимни қандай покдомон ҳисоблай оламан", дебди-да, изига қайтиб кетибди.

Дарҳақиқат, одамлиликни, комилликка етмоқчи мақсад қилган инсон, албатта, ривоятдаги каби покдомон бўлмоғи керак. Аммо, ҳаёт ва замоннинг чархпалағидаги сув кимни бошига майин, кимниқига эса қаттиқ тош сингари тушиши тақдирин. Ала оқибат, бугун бор, эртага йўқ қоғозлар учун ўзлик ва одамлилик деган неъматдан воз кечмайлик.

Чўпнойо АҲМЕДОВА.

Tursunali Akbarov:

JURNALIST – JAMIYAT SANITARI!

хам шу. Қисқаси, айна жонивор табиати билан касби-мизнинг ўхшаш томонлари кўп. Бироқ бўри шоқолга айланмаслиги аниқ. Минг бор узруқ-я, орамизда шоқолнинг ишини қилиб юрганлар йўқ эмас-да. Шундан кўпроқ кўнглим огрийди, рости...

Кейинги чорак аср мобайнида оммавий ахборот воситаларининг жамиятдаги ўрни, айна тизимни ривожлантириш борасида озмунча гапирилмади. Ҳар гал шу мавзу кўтарилганда доноларнинг кўпайишини айтинг, ундок қилиш керак, бундок қилиш керак...?! Уша доно-ю доғиш-мандларнинг аксарияти унвондор журналист, катта-катта нашрлар бош муҳаррирлари эдики, ўзлари айтган гаплар, ўзлари билдирган фикрларининг ҳеч йўғи 20 фоизини амалга ошириб, шахсий намуна кўрсатишгандами, ўх-ўх, ишонинг, аҳволимиз, ишмииздаги сифат ҳозиргидан камида йигирма чандон яхшироқ бўлардим, дейсан-да. Кўз тегмасин, кўксимизга бироз шамол тегиб, оммавий ахборот воситалари ходимларининг мавқеий кўтарилиб бормоқда.

Бироқ қайси нашр ёки тахририятга борманг, ҳаммасида битта муаммо: яхши кадр йўқ! Албатта, бунинг объектив ва субъектив сабаблари етарли. Аммо

"гап бошқа, амал бошқа" бўлганидан энг катта зарар кўрган бизнинг соҳа бўлди. Журналист – жамиятнинг санитари экани бежизга эмас,

ахир. Санитар яхши ишламаса (тўғрироғи, и ш л а ш г а кўйилмаса) жамият бижби кетиси инкор этиб бўлмас ҳақиқат, ахир! – **Ҳуқуқий мавзуда ёзиш осонми?**

– Ҳеч қайси мавзуда ёзиш осон эмас, агар унда муайян муаммо кўтарилаётган бўлса?! Олмон адиби Йоханн Вольфганг Гёте айтганидек: "Хатони пайқаш ҳақиқатни топишдан кўра, хийла осонроқ, хато юзага чиқади, уни дарҳол кўриш мумкин; ҳақиқат эса анча чуқур, унга етиб бориш ҳар кимнинг иши эмас. Масаланинг моҳиятига етгунча озмунча кунт-сабр керакми?! Минг азобда ёзганингиз матбуот юзини кўргандан кейинги гурбату можароларни айтинг... Амалдорларда танқидга тоқатлилик

Хабар.uz ахборот-таҳлилий портали ҳуқуқ ва мувожаатлар бўлими муҳаррири Турсунали Акбаровни қарийб 20 йилдан буён яхши биламан. Ҳамкасб сифатида ижодини кузатаман. У журналистика соҳасига жадал, ўз фикри, мулоҳазаси билан кириб келган тенгдошларимдан. Унинг ёзганлари осмондан олинган хавойи, романтик асарлар эмас, таҳлиллар, тақдирлар, ечимлар... Нималарни ўйлашни эмас, мағзи тўқ фикрларни, далилларни ёзишни муҳим деб биладиган журналистлардан. Муҳими, у ҳамиша вақтни қадрлайди. Шу боис, тинимсиз ҳаракатда, кузатишда, изланишда. Бу йил унинг ҳам камтарона хизматлари муносиб тақдирланди. 27 июнь – Матбуот ва оммавий ахборот воситалари ходимлари куни муносабати билан ўтказилган танловда "Йилнинг энг фаол журналисти" номига мушарраф бўлди. Пайтдан фойдаланиб ҳамкасбимизни суҳбатга чорладик.

– **Турсунали, энг аввало, эътирофга лойиқ кўрилганингиз билан жамоамиз номидан табриклаймиз. Ҳар қандай инсонга меҳнатларининг самарасини кўриш ёқимли бўлса керак?**

– Ясама камтарлиқни йиғиштириб, ростига кўчадиган бўлса, мукофот ёки эътироф кимга ёқмайди, дейсиз?!

"Бундай эътирофни кутмагандим...", "... бу мена катта масъулият юклайди..." мазмунда олифтагарчиликка на ҳожат: кутмаганим рост (танловга тегишли хат-хужжатларни ишхонамиз раҳбарияти мендан пинҳона ўзлари юборишган экан-да), бироқ эътироф барибир ёқимли. Ёқимли бўлгандами икки каррасига! Нега десангиз, шу чоққача танқид ёзган журналист бунақа рўйхатларнинг кўйруғига илинмасди. Бу сафар голиблар орасида танқидий-таҳлилий чиқишлари билан тилга тушган ҳамкасбларимиз кўп бўлмасаям бор. Озир-кўндир қилган меҳнатларинг эътирофи – мен зўр эканман-да, дейишга изн бермайди, албатта. Аммо бизда зўр журналистлар оз эмас, уларнинг ҳам меҳнатлари ҳолис эътироф этилишини хоҳлайман.

– **Сизнинг назарингизда журналист ким?**

– Бўрини ўрмон санитари дейишди. Журналист – жамият санитари! Бўрини оёғи боқади, журналистнинг қисмати

Hamkasb do 'stingga maktub

Олисдаги қадрдоним!
Соғ-омонмисан! Ташвишларнинг зил-замбил юкини елканга ортмоқдаб юришдан толиқмаясанми? Сен билан хабарлашмай қўйганимизга анча бўлди. Анча бўлди – дилдан суҳбат қурмаганимизга.

Сендан гинам йўқ. Биламан, ўзимдан қиёс – жуда бандсан. Энди бир вақтлардагидек беғам, бемалол кунлар қаёқда дейсан?! Вақт ўтган сари, улғайган сари "бўш вақт" деган тушунчани нутиб боравераркансан киши. Истасан ҳам ўзингдан ортайсан. Фарзандлар улғайяпти. Улар улғайган сари ташвишларимиз, масъулиятимиз, орзу-хавасларимиз ҳам чандон ортяпти. Буларнинг барини биламан, жуда яхши тушунаман.

Аммо бир нарсани билмайман. Билишга қизиқсам-да, анчадан бери сўрашга ботинолмайман. Кўнглингга малол келмасмикин, деб чўчийман.

Бироқ бугун шу саволни беришга

жазм этдим, ишқилиб сен ҳам кўплар қатори бошқа соҳага ўтиб кетмадингми? Орзуларинг, мақсадларингдан воз кечмадингми? Ўт-олов юрагингни чўғи сўнмадимми? Қаламинг ҳалиям қўлингидамми?...

Бир пайтлари бу йўлга шахдам қадамлар билан кириб келгандик. Шижо-атимиз, ғайратимиз ичимизга сигмасди. Тўлиб-тошиб ижод қилардик – баъзан қалам ҳам толиқиб қоларди. Ёнма-ён ишлаб, анча-мунча эътибор қозондик, мухлис орттирдик. У ер, бу ерда бизни ҳам танишадиган бўлишди. Бир сўз билан айтганда, журналистика номимизни бутун, номимизни улуг қилди. Тан олиш керак, бу йўлда топганларимиз кўп бўлди. Аммо...

Ҳаётнинг ўзгармас қондалари, аъмоллари бор. Қай бири йўлни танлама, гарчанд у сенга узокдан ҳар қанча текис, раvon кўринмасин, барибир боши берк мулошилар, уйдим чўқурликлар, жарликлар, тўсиқларга дуч келасан. Назарим-

да кейинги йиллар журналистлар учун ана шундай қутилмаган синовлар ва қийинчиликларга тўла палла бўлди. Аввалида кўпчилик довлдираб қолди. Кейин баъзилар ўйлаб ҳам ўтирмай шартта орта бурилди, кўплари йўлларини ўзгартаришди. Албатта, мен уларни айблаёлмаيمان. Чунки уларнинг ҳам фақат ўзларигагина боғлиқ бўлмаган сабаблари борлигини тушунаман.

Бироқ барибир ҳар қандай қийинчиликда ҳам ўзини мардонавор тута оладиган, мақсадларига собит ҳамкасбларимга хурматим бошқа. Улардаги ўз касбига садоқат, фидойиликни қадрлайман.

Қадрдон дўстим!
Агар ўзга йўлда бўлсанг, сўзларим кўнглингга огир ботмасин. Сенга фақат

йўқ бўлган жойда журналист икки қарра сабрли бўлиши керак, бошқа илож йўқ. Шунинг учун ҳам журналистнинг нони қаттиқ-да. Бундай муаммо ҳамма жойда бор, аммо бизда меъёридан кўпроқ (келинг, шуни тан олайлик)...

– **Журналистнинг "ички назорат"и хусусидаги фикрларингиз билан ҳам ўртоқлашсангиз?**

– Ёзганига жавоб бера оладиган журналистда ички цензура бўлмайди. Лекин "ички назорат" бўлиши шарт. "Ички назорат" деганда хушёрлик назарда тутилаётгани илганган бўлсангиз керак. Нега десангиз, ҳозиржавобликдан бетгаочпарликни, тезкорликдан шошма-шошарликнинг фарқи бор-да. Ёзиш жараёнида ўзини судда кўрсатма бераётган жавобгардек тасаввур қиламан. Чунки, "гапга ответчать" қилиш керак-да. Ҳозир кўплар анойи эмас: шартта судга беради. Фаолиятим давомида озмунча судга тортилдимми? Шукурки, юзим шувут бўлгани йўқ, ўзи адаштирмасин...

– **Сизни соҳадаги қандай ҳодиса ва янгиликлар кўпроқ хурсанд қилади?**

– Ҳамкасбларимиз тобора жипслашиб бормоқда. Кейинги пайтларда кўплаб ҳамкасбларимиз касбий фаолияти жараёнида турли босим, таъйиқ, ҳатто таъжовузга учраётгани ҳеч кимга сир эмас! Шундай паллада аксарият журналистлар ҳамкасбини ҳимояси учун оёққа тураётганини кўриш қандай ёқимли?! Бундай бирдамлик олдида босма ва электрон нашрлар журналистлари ўртасида орасира кўзга ташланиб қолаётган турфа тушунмовчилик ва баҳс-мунозаралар чекинмоқда ҳатто. Бирдамликда ҳижмат кўп, кўз тегмасин... Шу ўринда яна бир гап: "блогер" ва "журналист"ни тоифага ажратмасликни хоҳлардим. Ҳар иккисининг мақомида ўзгачалик йўқ эмас, бироқ қилаётган иши бир-бирига уйғун-ку?! Блогер ва журналист фаолияти бир-бирини тўлдирмаяптими?! Шундай экан, тоифага ажратиш шартми? Мақсад – бир, манзил муштарак, муҳими шу.

Нигора РАҲМОНОВА
суҳбатлашди.

OMADI KELISHIGA ISHONGAN TADBIRKOR

Биз кўпинча аёлларни фидойиликка тимсол қилиб таърифлаганимизда: «аёлнинг жони қирқта», деган иборани ишлатамиз. Нега? Ҳар лаҳзада оиласига талпиниб уйим-жойим, рўзгорим деб тургани учунми? Ёки ҳаётнинг бешафқат синовлари қаршисида эгилмай, қаддини тик тутиб олдинга, фақат олдинга интилиб яшагани учун жони қирқта деймизми? Кичик жуссаси билан тақдири йўлида бахт эшигини очиб, юрак синиқларини яшириб, кўнглининг кемтик жойларини ўзи тўлдириб, ҳаётдан завқ олиб, яшнаб-яшариб юришлари эвазига бу зоти мукаррамизга шундай таъриф берармиканмиз?! Билмадик, биллмадик... Лекин аҳли олам тан олган бир ҳақиқатни айтмоғимиз жоиздир, балки. Аёлнинг жони метинлиги, қатъияти синмаслиги, қалби ҳамisha баҳорлиги рост!

Ғаллаороллик Замира Мустафоева ҳақида сўзлаганимизда, бу дилкаш, суҳбати ширин аёл билан учрашганимизда: «Агарки аёлнинг жони қирқта бўлса, шу қирқта жон соҳибаси Замира опа, иродаси метин, қатъияти синмас, олдинга интилишдан асло қайтмас, журъати баланд бўлса-да барчаси шу аёлда бор», дегимиз келаверади... Қахрамонимиз Ғаллаорол туманидаги «Сарбозор қурилиш транс» хусусий корхонаси раҳбари, тажрибали, фидойи курувчи аёл сифатида юртимиз бунёдкорлигига муносиб ҳисса қўшиб келмоқда. Опани иш жараёнида учратдик. Қурилиш биносининг 3-қаватида иш қизгин. Ҳали кум, ҳали цемент, ҳали гишт маҳсулотлари билан қурилиш объектига кириб келаётган юк машиналарининг қатнови узилмайди.

– Ҳаёт курашлардан иборат, дейишса ўзимга ўзим: «нега энди?» – дея савол бераверардим, вазмин гапиради Замира опа. – Ҳаёт гўзал, ундан завқ олиб яшаш керак, ҳаётнинг қадрини ошириб яшаш керак, дея такрорлашни яхши кўрадим. Аслида унисиям, бунисиям тўғри. Ҳеч нарсага кураш ва машаққатсиз эришиб бўлмайди.

Гўзаллик ҳам меҳнат маҳсули. Ўз иродангиз, фидойилигингиз боис бунёд этилаётган иншоотлар ҳар нарсадан қадрли. Ана шу инсонга куч беради, иродани чархлайди, ҳаётга иштиёқни оширади.

Бинокор-

лик. Бу юмуш курувчи тadbirkor Замира Мустафоева учун бегона эмас. Мана бир неча йилдирки, у Жиззах вилоятида ижтимоий соҳа объектлари, кўп қаватли турар жойларни қуриб, аҳоли фойдаланишига топширмоқда. У йирик қурилиш корхонаси директори вазифасида ишлаб, халқ назарига тушди. Ишни аниқ, пухта ва ҳалол бажарганлиги боис, ўзи фаолият юритган идоралар раҳбарларининг, меҳнат жамоаларининг ҳурматига сазовор бўлди. Жорий йил Президентимиз Фармонига мувофиқ «Дўстлик» ордени билан тақдирлангани унинг кўп йиллар давомида қурилиш соҳасида қилган меҳнатига берилган юксак баҳо бўлди.

– Менга ишонч билдиришгани учун қувондим, – дейди Замира опа мамнуният билан. – Ишонч – ахир инсоннинг орзу-ниятларига, эзгу ишларига қанот-ку! Туман ҳокимлиги, умр йўлдошим, қолаверса, фарзандларимнинг чексиз меҳр-муҳаббати, қўллаб-қувватлашлари туфайли бундай ютуқларга эришдим. Агар менинг ортимда тинч, осойишта, обод юртим, мустаҳкам оилам, турмуш ўртоғим, мени қўллагувчи яқинларим бўлмаганида ҳеч нарсага эриша олмадим.

Бугунги кунда Ўзбекистонда кенг қамровли бунёдкорлик ишлари амалга оширилмоқда. Бу қурилиш соҳасида фаолият олиб бораётган ташкилотлар зиммасига катта масъулият юклайди. «Сарбозор қурилиш транс» хусусий

корхонаси ҳам ўзига бириктирилган вазифаларни сидқидилдан бажариб, эл юрт ишончини оқламоқда. Ана шу масъулиятни ҳис этиб ишлаётганлар юрт ободлигига ҳисса қўшиш баробарида, халқнинг олқишига ҳам сазовор бўлмоқда.

Жиззах шаҳридаги Мустақиллик кўчасида 4 та 24 хонали, Жиззах шаҳри «А. Навоий» маҳалласидаги 2 та 4 қаватли 52 хонадонли кўп қаватли уй-жойлар, Ш. Рашидов тумани «Кўшбармоқ» массивидан 8 та 3 хонали янги намунавий уй-жойлар, Арнасой тумани «Нуронийлар» чойхонаси биноси, Арнасой туманидаги янги «Супермаркет» савдо дўкони, Ғаллаорол шаҳридаги «Ғаллаорол деҳқон бозори» қурилиши, Хотира ва қадрлаш хиёбони реконструкцияси, Жиззах шаҳридаги «М. Улуғбек» маҳалласида 52 та хонадон ва 6 та савдо дўкони қурилиши, Фориш туманидаги «Фориш деҳқон бозори» қурилиши, Сирдарё вилояти Сайхунобод туманидаги «Сайхунобод деҳқон бозори» қурилишлари фойдаланишга топширилди.

Ҳозирги кунда унинг бевосита иштирокида Ғаллаорол шаҳрида 160 ўринли «Болалар боччаси» қурилиши, Оилавий поликлиникаси, «Электр тармоқлари идораси» биносини реконструкция қилиш ишлари, Пахтакор туманида «Давлат хизматлари маркази» биноси, «Пахтакор деҳқон бозори» да қурилиш ишлари олиб борилмоқда. Жиззах шаҳар «А. Навоий» маҳалласидаги қайта қурилиш бош режасига асосан умумий қиймати 40, 0 млрд. сўмлик 2 та 5 қаватли биринчи қавати 28 та дўконли 118 хонадонли кўп қаватли

уй-жойлар қурилиш-монтаж ишлари амалга оширилмоқда.

Давлатимиз томонидан тadbirkorларга берилаётган имконият ва имтиёзлар чиндан эътирофга сазовор. Замира опа ҳам кўпқаватли иморатни мустаҳкам қилиб куради. Мазкур ҳолатда эса тadbirkor ҳар кун унинг сифатини ўзи назорат қилади. Хуллас, қахрамонимиз қураётган бинолар мустаҳкамлигига шубҳа йўқ.

– Иш ҳажми ва сифатини ошириш мақсадида қурилиш объектларининг ўзида дурадгорлик, замонавий акфа, алюмин эшик ва деразалар ишлаб чиқарадиган цех, пишиқ гишт ишлаб чиқариш заводи, темир-бетон конструкциялари ишлаб чиқариш, арматура, мрамор тошга ишлов бериш, ёғоч маҳсулотларига ишлов бериш цехлари фаолиятини йўлга қўганимиз, дейди қахрамонимиз. – Натижада 30 дан ортиқ иш ўрни яратилиб, корхонамизда сўнгги уч йилда 2,1 млрд сўмлик қурилиш маҳсулотлари ишлаб чиқардик. Қолаверса, транспорт хизмати ва ёқилғи-мойлаш материалларига сарфланаётган харажатлар камайиб, йилга 25-30 млн. сўмлик маблағларни тежашга эришяпмиз.

Қурилиш объектларида қўл меҳнатини камайтириш мақсадида корхона томонидан лизингга «SANY» модель SYN 5330 QZ (STC300S) 30 тонналик автокран, 2 та 25 тонналик «Камаз» русумли автосамасвал, 1 та 30 тонналик «Ман» русумли автосамасвал, 1дона ранталний автокловчи, 1 та ярим прицепли камаз, 1 дона КБ-302 русумли минорали кран сотиб олиб, кўп қаватли қурилиш объектларида фойдаланилмоқда.

Замира Мустафоева корхона ишлаб чиқариш кўламини янада кенгайтириш, янги иш ўринларини яратиш мақсадида бетон узелни ишга тушириш устида иш олиб бормоқда. Бунинг натижасида ҳар хил темир-бетон конструкциялари (ФБ фундамент блоклари, бордюорлар, канализация кудуқлари, кудуқларга бетон қопқоқлар, ташқи деворлар учун бетон гишт блоклари) ишлаб чиқарилди ва янги 12 та иш ўрни яратилди.

Ҳа, бугун корхона жамоаси вилоятда кенг кўламли амалга оширилаётган қурилиш-ободонлаштириш ишларида фаол қатнашиб келмоқда. Жиззах вилоятини қайта қуриш ва таъмирлаш ишларига корхона курувчилари баҳоли кудрат ўз ҳиссаларини қўшишяпти.

Қахрамонимизнинг юрагидаги меҳр аллақачон уммонларга айланган. Қадамида шижоат, билагида куч. Ҳар кундан янги ташаббуслар туғилади. Мақсади олий: халққа камарбасталик! У Ҳақ ва халқидан куч олади ва шу кучни саховатга айлантириб яна халқига қайтаради... У оддийликни яхши кўрадиган тadbirkor. Фаолияти эзгуликка уйғун, инновацияларга ҳамоҳанг. У эл тили билан айтганда, курувчи-тadbirkor. Энг муҳими, омадига ишонади.

Чарос ДУСТМАТОВА,
«Оила ва жамият» мухбири.

30 дан ортиқ иш ўрни яратилиб, корхонамизда сўнгги уч йилда 2,1 млрд. сўмлик қурилиш маҳсулотлари ишлаб чиқардик. Қолаверса, транспорт хизмати ва ёқилғи-мойлаш материалларига сарфланаётган харажатлар камайиб, йилга 25-30 млн. сўмлик маблағларни тежашга эришяпмиз.

“A'LOGA” LOYIQ ASAR

Саҳифамиз орқали таниқли ҳайкалтарош, Ўзбекистон Бадиий Академияси аъзоси Эргашали Тожибоев ўзининг ижод йўли ва педагогик тажрибаси ҳақида сўзлаб берди. Мулоқот касб таълими муаммолари, ижодкор-педагог масъулияти ва бўлажак тасвирий санъат мутахассисларига қўйиладиган замонавий талаблар хусусида бўлди.

КАҲРАМОН ҲАҚИДА МАЪЛУМОТ:

Э.Тожибоев 1957 йили 10 ноябрда Фарғона вилояти Олтиариқ туманида туғилган. Тошкентдаги республика махсус musiқа ва рассомчилик мактаб-интернатида ўқиган. Р.И.Немировский ва В.В.Клеванцовлардан ҳайкалтарошлик сирларини ўрганган. Ҳозирги Ўзбекистон санъат ва маданият институти (Тошкент давлат театр ва рассомчилик санъати институти)ни битирган. Юздан ортиқ ҳайкаллари Фарғона водийси ва республикамизнинг бошқа манзилларига ўрнатилган. Ҳажман кичик оригинал асарлари қатор музей залларини беэаб турибди.

Таржимаи ҳолим бошқа тенгдошларимникидан бироз фарқ қилади. Гарчи Олтиариқда туғилган бўлсам ҳам, уйимизни, она қишлоғимни жуда эрта тарк этганман. Дадам оддий деҳқон, онам уй бекаси эди. Оилада 4 нафар ўғил, 3 нафар қиз эдик. 1968 йили кўшнимиз Ақром ака дадамнинг олдидан чиқиб, ўғлини Тошкентга ўқишга юборишини айтиб, “Эргашали ўғлингиз менинг ўғлим билан бирга борсин”, дебдилар. Дадам мендан сўрадилар. “Ҳа, бораман” дедим. Шундан сўнг биз Тошкентга келиб, республика махсус musiқа ва рассомчилик мактаб-интернатида ўқишга қабул қилиндик. Шундай қилиб 5 синфдан Тошкентда ўқий бошладим.

Синфимизда 22 нафар ўқувчи ўқир эдик. Директоримиз Мусирхон Хўжаева, устозлар Сулаймон Дадабоев, Мунаввар ва Кимё опалар бизга жуда гамхўр эдилар. Йиллар шамолдек елиб, “бир юмалаб” бити-

рувчи ҳам бўлдик. Диплом ёқлайдиган ишим “Пайвандчи” деган асар 5 баҳога лойиқ топилди, бундан хурсанд бўлдим.

Устозимиз ҳар куни келиб шляпаларини илгакка олиб, ярим соатгина дарс ўтар эдилар. Шу ярим соат ичида олган билимларимиз мустақил ишлаб, фикрларимизга имкон берди. Баъзида вазибаларимизни текшириб, хатоларини кўрсатиб берар ва камчиликларимизни айтар эди. Устозимизнинг шляпаси илгичда осиклик турганини кўриб, устоз ҳали шу ерда деб интизом билан ўқирдик.

1975 йили мактабни тамолаб, Тошкент давлат театр ва рассомчилик санъати институтига ҳужжат топширдим. Унда бу институт Ўрта Осиёда битта эди. Қозоғистон, Қирғизистон, Тожикистон ва Туркменистондан ҳам ўқишга қабул қилишарди. Машаққатлар билан ўқишга кирдим. Агарда бир фандан 3

баҳо олсак, стипендиядан маҳрум бўлар эдик. Шундай қийинчиликлар бўлса-да, “Талабалик – олтин даврим” ҳамма қийинчиликларни босиб кетарди. У ерда устозлар У.Мардиев, С.Гельшов, Т.Тожиқўжаевлар дарс беришди. Монументал безакли рассом мутахассислиги билан олийгоҳни тамомладим.

Ўқишни битириб, йўлланма асосида Қўқон бадиий ишлаб чиқариш комбинатига ишга келдим. Ўқиш бошқа, иш бошқалигини ўшанда билдим. Лекин, бу ерда етук ҳайкалтарошлар Н.Цой, А.Джавиллар устозлик қилишди.

Устозлар айтган эдиларки, “Икки хил ҳайкалтарош бор, биринчиси – яратувчи, иккинчиси – бажарувчи, яратувчи яратган эскизни бажарувчи сайқаллаштириб беради”.

Ҳайкалтарошнинг чизма тасвирдан маҳорати кучли бўлиши керак. Одам, ҳайвон ва паррандалар пластикасини пухта билиши шарт: сабаб ишлайдиган ҳайкалда хатоликлар бўлса, тамошабин буни тез пайқайди. Ҳайкалтарошга буюртма қилинса, олдин эскиз тайёрланади. Эскизда ҳайкал

қўйиладиган жойнинг ўлчами, майдоннинг кўриниши, ҳатто кўешнинг қайси томондан чиқиб, қайси томонга ботишигача ҳисобга олинади. Эскиздан кейин ишчи модели тайёрланади. Ишчи моделига қараб, ҳайкал катталаштирилади. Устозларимиз “Агар бирор жойга ҳайкал ўрнатсанг, ўлчамга катта эътибор бергин, ўлчам жуда катта роль ўйнайди. Ҳайкал яхши чиқиб, майдон яхши бўлмаса, ёки майдон яхши бўлмайди. Ёки майдон яхши бўлиб, ҳайкал ёмон бўлса ҳам, умумий кўриниш ёмонлигича қолади. Шунинг учун ҳайкалтарош архитектор-лойihaчилар билан биргаликда ишлаши керак”, дер эди.

Устозлар айтган эдики, “Икки хил ҳайкалтарош бор, биринчиси – яратувчи, иккинчиси – бажарувчи, яратувчи яратган эскизни бажарувчи сайқаллаштириб беради”.

Ишларим, асосан буюртмаларни бажариш билан боғлиқ. Бизга ҳайкалтарош сифатида муҳим ишлар таклиф этилади. Унинг мақсади, вазифаси, ижтимоий аҳамияти тушунтирилади. Мана шу мақсад бизга илҳом беради ва масъулият юклайди. Бугун республикамизнинг барча шаҳар ва қишлоқлари обод қилинмоқда. Ободлик бинолар, кўчалар билангина белгиланмайди. Ободликка муносиб санъат асарлари янада кўрк ва маҳобат бағишлайди. Мен Фарғона вилояти ва ўзим яшайдиган Қўқон шаҳри тарихи билан боғлиқ асарларни яратишга вақтим, билим ва тажрибамни сафарбар қилганман. Бу менинг юртпарварлик ва фарзандлик бурчим.

Фарғона водийси Буюк ипак йўлида жойлашган қадимий гўша. Шунинг учун мен қадимий қарвонлар манзарасини замондошларимизга кўрсатишга интилим, туюлар қарвонини ишладим. Бу ҳайкал муносиб жойга қўйилганидан хурсандман.

Кибриё ЖўРАЕВА,
Қўқон шаҳар ихтисослаштирилган тасвирий ва амалий санъат мактаби ўқитувчиси.

SHAHSIYAT HAQIDA

✓ Ҳаётингизни бошқалар ҳаёти билан солиштирманг. Улар қандай ҳаётни бошдан кечиришгани ҳақида ҳатто тасаввурга ҳам эга эмасиз.

✓ Ўзингиз назорат қила олмайдиган салбий фикрлар ва буюмларни ушлаб турманг. Бунинг ўрнига қувватингизни ижобий нарсага қаратинг.

✓ Ўзингизни ҳаддан ташқари қатъий муҳокама қилманг.

✓ Ўзингизнинг қимматли

қувватингизни гийбатларга сарфламанг.

✓ Сергак бўлганингизда кўпроқ озу қилинг.

✓ Ҳасад вақтни беҳуда сарфлаш ҳисобланади. Сизда ўзингизга керакли нарса бор.

✓ Ўтмишдаги муаммоларни унутинг. Севган инсонингизни ўтмишдаги

хатоларини эсламанг. Бу ҳақиқий бахтингизга путур еткази.

✓ Нафратланиш учун вақт кетказишга умр камлик қилади. Бошқаларга нафрат билан қараманг.

✓ Бахтингизга ўзингиздан бошқа ҳеч ким жавоб бермайди.

✓ Эсда тутинг, ҳаёт – бу мактаб, бу

ерда сиз уни тушуниб етасиз. Муаммолар – шунчаки ўқув дастурининг бир қисмидир, улар қайсидир синфнинг алгебра дарсидек пайдо бўлиб, йўқолади, лекин сиз билиб оладиган дарслар бир умр эсда қолади.

✓ Кўпроқ табассум ва кулги бўлсин.

✓ Сиз ҳар бир баҳсда ютиб чиқишга мажбур эмасиз.

Интернет материаллари асосида тайёрланди.

QORAPOLVONLIK RAIS

Қораполвонлик ишчилар оиласида туғилган Акрамжон Турғуновга олий ўқув юртида ўқиш насиб этмади. Аммо у бундан заррача ўкинмади. Фурсатни ғанимат билиб, тадбиркорлик билан шуғуллана бошлади. Уйланди, уч нафар фарзандли бўлди. Вужудидан ғайрат-шижоат, ташаббускорлик ёғилиб турган, фикри-ёди эзгулик билан банд бўлган Акрамжон ҳаракатчанлиги, хушмуомалалиги, меҳрибонлиги билан эл назарига туша бошлади.

Аҳолининг талаб ва истаклари асосида Акрамжон мана, етти йилдан буён 615 та хонадонда 727 оиланинг 3034 нафар аҳолиси истиқомат қиладиган "Қораполвон" маҳалла фуқаролар йиғинига етакчилик қилиб келаётир. Худудда олтига кўча, битта маданият уйи, битта 50 қатновга ихтисослашган ҚВП ва битта тез ёрдам бўлими мавжуд. Бу масканда маданий-маиший хизмат кўрсатиш яхши йўлга қўйилган. Новвойхона, автомобилларга техник хизмат кўрсатиш устaxonаси, дўкон ва кичик тадбиркорлик савдо нуқталарининг аҳоли талаблари даражасида фаолият кўрсатаётгани фикримизнинг далилидир.

Кейинги йилларда маҳалла аҳли бўш ётган ерлардан унумли фойдаланиш пайида бўлмоқда. Ўт босиб, тиканзорга айланган ташландиқ ерларни ўзлаштириб, даромад манбаига айлантирмоқда. Абдулло Дадабоев, Садриддин Эргашев ва Икромхон Абдурахимов каби меҳнатсевар хонадон соҳибларининг ишбилармонлиги туфайли иссиқхоналар ташкил этилиб, эл дастурхонига помидор, бодринг ва кўкатлар етказиб

берилмоқда.

"Сен тинч – кўшнинг тинч, маҳалланг тинч" шиори остида фаолиятни ташкиллаштириётган қораполвонликлар оиланинг тинчлиги, мустаҳкамлиги, аҳиллиги ва тотувлигини таъминлаш йўлида ҳам астойдил ҳаракатдалар. Масалан, ўтган йили худудда 4 та мураса қочган оила бор эди. Маҳалла фаоллари, мутахассислар ва Аҳмадхўжа Мусаев, Аҳмадали Кийикбоев, Содиқжон Шарипов каби нуруний отaxonларнинг саъй-ҳаракатлари, панду насихатларининг самараси ўлароқ, уларнинг барчасини яраштиришга эришилди.

Мамлакатимизнинг минглаб маҳаллалари каби "Қораполвон" ҳам кунда бир яшнаяпти. Йўлларнинг четига беш мингдан зиёд гул

кўчатлари, ўн саккиз минг туп мевали ва манзарали дарахларнинг ўтказилиши, хонадонларни оқар сув билан таъминлаш мақсадида уч километрдан зиёд ички ариқ ва зовурларнинг тозаланиши, Бог ва Гулистон кўчаларининг саккиз юз метри шағалланиб, беш юз метри шибенланиши ва айниқса, қораполвонликларни қийнаб келётган ичимлик суви муаммосини енгиллатиш мақсадида тўрт миллион сўмлик сув насоси сотиб олинганлиги таҳсинга сазовордир. "Қораполвон бува" зиёратгоҳининг ободонлаштирилишида Халқ депутатлари вилоят кенгаши депутати Баҳодир Абдуллаевнинг муносиб улуши борлигидан барча мамнун, кексалар дуода.

Савоб ишни ҳар ким, ҳар куни қилиши керак. Зеро, кам таъминланган, муҳтож оилалардан доимий равишда хабар олиб туриш – мусулмончиликнинг азалий удумларидан бири. Бу борада ҳам Қораполвонда муайян ишлар бўй кўрсатаётир.

– Янги ишчи ўрни яратиш мақсадида, кичик корхона куриш, бизнесни янада ривожлантириш юзасидан аниқ

дастур тузилиб, ҳаракатларни бошлаб юборганмиз, – дейди маҳалла раиси А. Турғунов. – Қўшимча новвойхона, дурадгорлик устaxonаси, маҳаллий хунармандчилик ва касаначиликни ривожлантириш йўлида астойдил изланяпти. Коронавирус пандемияси туфайли жорий этилган карантин даврида одамларнинг уйда ўтириши, заруратсиз кўчага чиқмаслиги, никобсиз юрмасликлари ҳақида тушунтириш ишларини олиб борапмиз.

Худудимизда 72 та кам таъминланган ва боқувчисини йўқотган оила бор. Улар билан мунтазам алоқамиз ва имконият борича қўллаб-қувватляяпмиз. Карантин пайтида 20 та кам таъминланган оилалар озиқ-овқат махсулотлари билан таъминланди. Саховатпеша қишлоқдошларимиз ҳам сармоялари билан ночор оилаларга меҳр-муруват қўлларини чўзишяпти. Бу борада тадбиркоримиз Исоқжон Самиев бошқаларга ибрат бўлмоқда.

Бу билан Қораполвонда ҳамма ишлар жойида, дейиш фикридан йироқмиз. Аммо бугунги ўтиш даврининг шиддатли чарпалағига етиб юриш анчагина чаққонлик ва билимдонликни талаб қиладди. Шу маънода қаҳрамонимиз Акрамжон Турғуновнинг ҳалол меҳнатлари юқорида эришган ютуқлари силсиласида ўз аксини толмоқда.

Қамбарали ИБРОҲИМОВ,
Янгиқўрган тумани.

ЭНТИЎЖМАНД ОИЛА ҚОЛМАЙДИ

Iqtisodiy va ijtimoiy himoya

Тўрақўрган туманидаги "Бекобод" маҳалласи туман прокурори раҳбарлигидаги 2-сектор худудига қиради. 770 та хонадон истиқомат қиладиган фуқаролар йиғинида камбағалликни қисқартириш борасида эътирофга лойиқ ишлар амалга оширилмоқда. Натижада йил бошидаги 32 та кам таъминланган оилалар сони тенг ярмига камайди. Бунга маҳалла мутасаддилари ва туман прокурори раҳбарлигида эҳтиёжмандларнинг бандлигини таъминлаш орқали эришилди.

Жумладан, бир фуқаро туман йўл қурилиши бошқармасига, икки нафар фуқаро жамоатчилик ишларига жалб этилди. 4 та оилага эса имтиёзли кредит асосида кўй боқиш билан шуғулланишлари учун шароит яратилди.

Инсонпарварлик кўмаклари коронавирус пандемияси шароитида янада кенгроқ аҳамият касб этмоқда. Мақсуджон Назаров, Дилрабо СДА раҳбари Маъсуда Содиқова, «Тулпор» фермер хўжалиги раҳбари Бахтиёр Ғафоров, «Абдуллажон Аҳмаджонов» фермер хўжалиги раҳбари Орифжон Кўчқоровлар эҳтиёжманд оилаларни озиқ-овқат ва пул маблағлари билан таъминлашяпти.

Ана шундай серҳиммат беко-

бодликлардан бири – туман Кенгаши депутати Тохиржон Ғафоров маҳалладаги эҳтиёжманд қария Турсунпошша Турғунова ҳолидан хабар олиб тураркан. Фурсатдан фойдаланиб, онахоннинг дуоларини олди. Хонадон бекасига навбатдаги озиқ-овқат махсулотларини топширган Т. Ғафоров Турсунпошша аяни давлатишга ҳомийлик қилишга ваъда берди. Шунингдек, яшаш уйининг томини ёпиб беришни ҳам ўз зиммасига олди.

– Сиз гувоҳи бўлган йўқлов депутат маҳалладошимизнинг бекободликларга кўрсатаётган ҳимматларидан биттаси, холос, – дейди МФЙ раисининг оила, хотин-қизлар ва ижтимоий, маънавий масалалар бўйича ўринбосари Комила Рўзमतова. – У киши яқинда 3 километр йўлнинг асфальтланишига, оталар чой-

хонасининг янгитдан жиҳозланишига ёрдам берди. Карантин пайтида бутун худудни дезинфекция қилдириб, бунгача 10 нафар маҳалла фуқароларини иш билан таъминлаган эди. Умуман, ҳар ишда уларга сунаимиз. Чунки Тохиржон Ғафоров ҳимматли кишиларимизнинг энг олди қаторида туради.

МФЙ раиси Жаполиддин Ортиқовнинг айтишича, маҳаллада бундай одамлар бир нечта. Улардан Абдулазиз Ортиқов, Шаҳзода Воҳидова, Муборак Мақсудова, Усмонали Раҳмоновга ҳиммат кўрсатиш мисоли одатга айланиб кетган. Уларнинг ҳар бирлари 20 тадан хонадонга ёрдам бериб келишмоқда.

Эътиборлиси, бекободда оддий касби билан олиёҳимматлик қилаётган ёшлар ҳам кўп. Улардан бири Гули-

раъно Аҳмаджонова акаси Мақсуджон билан 3 йилдирки, ўзлари имтиёзли кредит олиб яратган иссиқхонада ишлашяпти. Дастлабки йили яхши ниятда бошлаган ишларига сарфланган харажатни қоплайдиган даражада даромад қилишганди. Вақт ўтиб, тажрибалари ошгани сари соф фойда ортиб бормоқда.

– Бу йил 30 миллион сўмлик хирмонни кўзлаб турибмиз, – дейди тиниб-тинчимас Гулираъно. – Акажоним ҳосилни янада эртарақ етилтириш учун изланяптилар.

– Ака-сингил маҳалламизнинг олди ёшларидан, – фахрланди "Бекобод" маҳалласи раиси Жалолиддин Ортиқов. – Айниқса, Мақсуджон, Турсунали Бекзоджон, Жасурбек сингари ёшлар маҳалланинг ҳар қандай хайрли ишида ёнимизда туради. Спорт тадбирларини уюштиришда унга етадигани йўқ. Гулираъно қизимиз эса фронт орти хизматчиси Маҳбуба Мамажоновга ўз қизидек ғамхўрлик кўрсатиб, ҳам моддий, ҳам маънавий кўмак бериб келаяпти.

Ака-сингил топаётган даромадлари ҳисобидан дадаси Маҳмуджон Мамажонов, онаси Гулзода Каримовалар бошчилигида уйлар қуришди, қорамоллари сонини кўпайтиришди, мавжуд дўконни кенгайтиришди. Айни кунда Мақсуджоннинг уйлантириш ҳаракатидалар. Ундан-да эътиборлиси, Мақсуджондан ўрганиб, 2 тоғаси ва холалари ҳам иссиқхона қуришиб, яхшигина даромад олишяпти.

Худудда 2-сектор раҳбарлиги ва Жалолиддин Ортиқов раислигида жорий йил якунигача қолган эҳтиёжмандларни ҳам камбағал оилалар сафидан чиқариш мақсадида ҳаракат қилишмоқда.

Назозат БАҲОДИРОВА.

SALOMLASHISH SHARTLARI

дан, саломга ишорат ёки имо билан эмас, овоз чиқариб алик олиш. Еттинчидан, саломга алик олганда салом берган кишининг эшитиши зарурлиги".

Салом бериш ва алик олиш хусусида ахлоқ-одобимизнинг куйидаги бир қанча кўрсатмалари бор:

"Аввал салом, кейин калом" (яъни бошқа гап-сўзлар).

"Салом бермагунча, бировни таомга чақирманглар".
"Оила аъзоларингиз хузурига, яъни уйингизга салом билан кининг, шунда сизга ҳам, оилангиз аъзоларига ҳам барака ёғилади".

"Одамларнинг Яратганга энг яқини бошқаларга энг аввал салом берганидир".

"Бир-бирларингиз билан саломлашиб юринглар, шунда ўрталарингизда меҳр-муҳаббат уйғонади".

"Одамларнинг бир-бирларидан олти та ҳақлари бор":

Салом бериш; чақирса, бориш; маслаҳат сўраса, жавоб қайтариш; аксирса, соғлик ва шифо тилаш; бемор бўлса, бориб кўриш; вафот этса, жанозасида қатнашиш".

"Саломга алик олиш шарт, бордию алик олинмаса, салом берувчига зарари йўқ".

"Йўлдан ўтиб бораётган одам кўпчиликдан бир кишига салом берса кифоя қилади, ўтирганлардан бир киши

алик олса етади".

Ҳар бир халқнинг ўзига хос саломлашиш одоби бор. Аммо куйидаги шарқона саломлашиш буларнинг энг гўзали ва чуқур маънолисидир:

Оқил ва одобли киши дўстлари ва яқинлари билан учрашганда, одамлар олдида ўтаётиб, бирор мажлис ёки жамоат жойига кирганда, "Ассалому алайкум", деб салом бериши зарур.

Саломни янада тўлиқ ва маънодор қилиш учун «Ассалому алайкум ва раҳматуллоҳи ва барокатуҳ», яъни «Сизга тинчлик-омонлик, Аллоҳнинг раҳмати ва барокати бўлсин», дейилади. Алик олиш ҳам саломга яраша чиройли ва мукамал бўлиши керак.

Салом бериш **Пайгамбар** алайҳиссаломнинг кўрсатмалари (суннат), унга алик олиш эса Аллоҳ таолонинг буйруғи (фарз) ҳисобланади.

Ҳар бир киши ўз хонадонига кирганда ҳам оила аъзоларига салом беради.

Салом тўлиқ, сўзларини бузмай, одоб билан берилади, у "салом", "сомалайкум" ёки "сомукум" (маъноси: сизга ўлим бўлсин), "салом бердик", "привет" каби бузуқ шаклларда бўлмаслиги лозим.

Улов (от, эшак, машина кабилар) даги киши – пиёдага, пиёда кетаётган одам – ўтирганга, озчиллик – кўпчиликка, кичиклар – катталарга, юқори мавқедаги киши пастроқ мавқедаги одамга биринчи

бўлиб салом беради.

Кўпчилик ўтирган жой ёки издиҳомга кириб борган киши бир одамни хохламай, ҳаммага салом беради, аммо ўтирганларнинг ичидан бир киши алик олса кифоя қилади. Салом берилса-ю, аммо бирор киши ҳам алик олмаса, ўтирганларнинг ҳаммаси фарзни тарқ қилган гуноҳкорлардан бўлади.

Бошни қимирлатиб, овозсиз, фақат кўлни кўксига қўйиш билангина салом бериш ҳам, алик олиб ҳам бўлмайди. Салом-алик баралла, эшиттириб айтилиши керак.

Нотаниш кишиларга, ёш болаларга ҳам салом берилади.

Учрашганда қандай салом берилса, хайрлашаётганда ҳам шундай салом билан ажрашилади. Ҳеч ким йўқ уйга кирганда ҳам салом берилади.

Саломга алик олиш мақбул бўлмаган ўринларда салом бериш мақруҳ саналади. Куръон ўқиётганга, намоз ўқиётганга, азон ёки такбир айтаётганга, ҳаммомда ювинаётган кишига, ҳожатхонада ўтирганга, номаҳрам аёлларга, оғизда таоми бўлган кишига, ухлаётганга, дуо, хутба ўқиётганга, ҳажда «Лаббайка» айтаётган аҳромли кишига салом бериб бўлмайди.

Кўл бериб кўришганда, кафтни кафтга қўйиб, икки кўллаб кўришилади, узрли ҳолатлардагина бир кўллаб кўришса бўлади.

Узоқ кўришмаганда ёки яқин кишиларникига меҳмонга борганда, эркакларнинг қучоқлашиб кўришишлари мақбул. Бунда бир-бирини аввал ўнг кўкракка, кейин чап кўкракка босилади. Сунтра кўл беришиб, ҳол-аҳвол сўралади.

Аммо айрим кишилар ўртасида урфга кирганидек, оғиз-бурун ўпишиб кўришиш одобимизга мутлақо зиддир. Кўп замонлар кўришмаганда пешона ёки бошдан ўпса бўлади.

Кўпчилик тўпланган жойларда кўришиш учун ҳаммани безовта қилиш шарт эмас, салом берилган, кўлни кўксига қўйиб, "Кўришганимиз – сўрашганимиз", дейилса кифоя.

Шайх Муҳаммад Содиқ Муҳаммад Юсуфнинг "Ижтимоий одоблар" китоби асосида Дилдора АБДУРАҲМОНОВА тайёрлади.

– Олмалиққа қўшни тумандан келган одамларни қаердан биласиз?
– Салом беришдан.
– Нима учун?
– Ҳеч эътибор берганмисиз, олмалиқликлар жамоат жойларида масалан, "Дамас" маршрутқаларига чиқса, ҳеч ҳам ичкаридаги одамларга салом бермайди. Бу балки олмалиқликларга билинмас, аммо ташқаридан келган инсонларга яққол билинади,– дейди йўлдан чиққан ҳамроҳим.

Шу сўхбатдан сўнг бу ҳолатга яқиндан эътибор бера бошладим. Ҳақиқатан ҳам шундай экан, ишонмасангиз сиз ҳам кузатинг, ўзингиз бунга амин бўласиз.

Шаҳримиз кўчаларида юриб борар эканмиз, айрим ёшларимизнинг ёши улуг инсонларга ҳам салом бермаслиги ҳеч кимни ажаблантирмай қўйган. Сабоби, бизда катталарга ва умуман танимаганларга салом бермаслик оддий ҳолга айлиниб улгурган.

Биз бежизга бу мавзунни кўтармадик. 2 та сўздан иборат оддий жумлани айтиш шунчалик қийинми? Шу бир оғиз жумла бизнинг маънавий кифоамизни акс эттиради.

Тарбия энг аввало, саломлашишдан бошланади. Ҳар бир ота-она фарзандига тарбия берад экан, энг аввало, саломлашишни ўргатади. Бежизга доно халқимиз "Галнинг боши – калом, одоб боши – салом", дейишмаган.

Бирор нотаниш киши билан кўришиб-танишмоқчи бўлсангиз, салом беришингиз билан гап-гапга қовушади, ўртадаги бегонасирас, ноқулайлик барҳам топади. Ҳатто рақибингизнинг хузурига "Ассалому алайкум", (Сизга тинчлик-омонлик бўлсин) деб кирсангиз, у жаҳлидан тушади, кеки йўқолади, кўнгли сизга мойиллашади. Саломлашишнинг савоби, бунга бериладиган ажр-муқофотлар-ку ҳаммасини босиб кетади.

Абдуллоҳ ибн Аббос: "Ҳар бир нарсанинг ниҳояси бор, саломнинг ниҳояси баракотдир", деганлар. Хабарларда келишича, энг яхши амал оларни тўйдириб ва таниган-танимаган кишига салом беришидир.

Хусайн Воиз Кошифий бундай ёзади: "Агар 'Саломга жавоб бериш одоби қайси?' деб сўрасалар, 'Бунинг етти та шарты бор', деб айт. Биринчидан, саломга хурсанд бўлиб алик олиш. Иккинчидан, салом берганга 'раҳмат', дейиш. Учинчидан, ислом миллатига мансуб бўлмаган одам салом берса ҳам алик олиш. Тўртинчидан, кўп киши турган бўлса, ораларидан бир одам саломга жавоб қайтарса кифоялиги. Олтинчи-

IBRATGA ARZIGULIK UMR

Инсон умрини оқар сувга менгза-шади. Бу бежизга эмас. Зеро, кеча бешикдаги гўдак бугун навқирон йигит, эртага эса асога таянган чол. Шоиримиз Фафур Ғулор таъбири билан айтганда, баҳосини ўлчамоқ учун "олтиндан тарози, олмосдан тош оз" бўлган умрни ҳар ким билганича яшаб ўтади. Аммо яна шу нарса аниқки, босиб ўтилган ҳаёт йўли ортада қолган йиллар билан эмас, балки қилинган яхшиликлар, эзгу аъмоллар, юрт, ватан қорига ярайдиган меҳнатлар ила ўлчанади.

Қаҳрамонимиз Қўбаймурод Исмоилов ҳам умр дафтариини "шоҳ сатрлар-ла" безай олган минглаб юртдошларимиздан бири. Бундан 70 йил муқаддам олис Нурота туманининг чекка бир қишлоғида таваллуд топган Қўбаймурод Исмоилов мактаб чоғидан илмга, китобга ўзгача меҳр қўйди. Ана шу меҳр ва қалбдаги илм олишга бўлган улкан иштиёқ ўрта мактабни битирган навқирон йигитни Тошкентга чорлади. 1967 йилда пойтахтдаги Тошкент ирригация ва қишлоқ хўжалигини механизациялаш муҳандислари институти талабаси бўлди. Беш йиллик таълимдан

кейин Самарқандга қайтиб, Жомбой туманида қишлоқ хўжалиги техникаларига хизмат кўрсатиш соҳасида бир неча йил фаолият кўрсатди.

1977 йилдан бошлаб эса Самарқанд давлат архитектура ва қурилиш институтига ишга келди. Шу ердан Қўбаймурод Исмоиловнинг илм йўлидаги машаққатли, аммо шарафли йўли бошланди. Ўтган йиллар мубойида талабаларга сабоқ берди, ўз устида тинимсиз

ишлади, изланди, фанда салмоқли янгиликлар яратди. Ўз меҳнати ва билими орқасидан элу юрт олдида обрў орттирди, оддий ўқитувчиликдан профессорлик мақомигача кўтарилди. Бу даргоҳда олдин номзодлик, кейин эса докторлик ишларини муваффақиятли ҳимоя қилди. Меъморчилик соҳасида долзарб муаммолардан бўлган жисмларнинг эластиклиги (чўзилувчанлиги) борасида кўллаб изланишлар олиб борди, кўлланмалар, китоблар чоп қилди.

Жумладан, "Эластиклик чегарасидан кейин конструкция элементларини ҳисоблаш усули" ва "Эластиклик чегарасидан кейин конструкция элементларининг устуворлик назарияси" каби мавзуларда соҳага янгиликлар киритди. Бу борада олимнинг хориз ва маҳаллий оммавий ахборот воситаларида 180 дан ортиқ илмий ва услубий ишланмалари, мақолалари чоп этилган.

Шунингдек, домла 2010 – 2013 йилларда Республика "Истеъдод" жамғармаси томонидан ўтказилган танловларда "Йилнинг энг яхши дарслик ва ўқув адабиёти" йўналишида икки бор

голибликни қўлга киритган.

Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим аълоҳиси, Мирзо Улугбек номидаги Самарқанд давлат архитектура-қурилиш институти профессори, техника фанлари доктори Қўбаймурод Исмоилов ибратга арзигулик оила бошлиғи ҳам. Беш нафар оқил ва юрт қорига ярайдиган фарзандларнинг отаси.

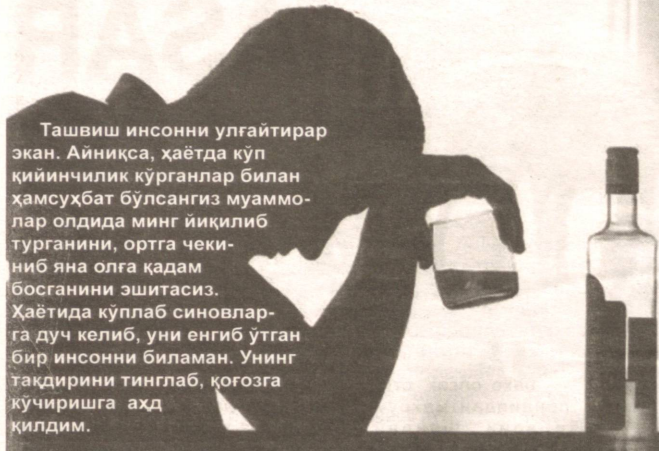
Абдужаббор ИБРОҲИМОВ, СамДАҚИ ўқитувчиси, техника фанлари номзоди.

ЭЪЛОН

Тошкент молия институтидан 2010 йилда Сулаймонов Искандар Махаммадович номига берилган № 535897 рақамли диплом йўқолганлиги сабабли БЕКОР қилинади.

Тошкент вилояти Чиноз туманидаги 40-сонли умумий ўрта таълим мактабидан Низаметдинов Асроржон Акбарджановичга 1998-1999 ўқув йили якуни бўйича 11-синфни тамомлагани тўғрисида берилган О'Р-А 618061 рақамли (қайд рақами 18) шаходатнома йўқолганлиги сабабли БЕКОР қилинади.

QADAN SO‘ZMI YOKI ADOQ SO‘Z...?

Ташвиш инсонни улгайтираётган экан. Айниқса, ҳаётда кўп қийинчилик кўрганлар билан ҳамсуҳбат бўлсангиз муаммолар олдида минг йиқилиб турганини, ортага чекиниб яна олға қадам босганини эшитасиз. Ҳаётда кўллаб синовларга дуч келиб, уни енгиб ўтган бир инсонни биламан. Унинг тақдирини тинглаб, қоғозга кўчиришга аҳд қилдим.

Дадамга ўхшашни истайман – савлатли, қадди тик. Келбатини кўрганлар борки, ҳавас билан қарашади. Қўлларидан тутиб, уларнинг олдида бир зум ҳам кетмайман. Менинг дадам йиқилмайди, ҳар доим мана шундай мағрур туради... Лекин, кунларнинг бирида ҳали болаликнинг гўзал лаҳзаларига тўймай турган бир вақтимда отамни эгик қаддини, зўрға юриб келаётган гавдасини кўриб кўриб кетдим. Уша кун уни йўқотиб қўйгандай бўлдим. Улар маст эдилар. Қадамлари шунчалар оғир эдики, ҳар бир қадами юрагим устидан босиб ўтарди. Уларни митти гавдам билан суядим. Онам нолиб эшикни ёпиб олдилар, отам ҳам нимадир деди лекин зўрға чиқаётган сўзларнинг маъносини англолмадим, ҳовлимиздаги супага ётқиздим. Кейин бу каби ҳолатлар тез-тез такрорлана бошлади. Энди ўртоқларимдан қочадиган, уларнинг ўйинини дераздан томоша қиладиган бўлдим. Ёш бола бўлсам ҳам мағрур эдим, улардан ғуруримни эгадиган сўз эшитишни хоҳламасдим. Мактабда ҳам ўқишларим орқага кета бошлади. Синфга кирганимда ҳар доим олдинда ўтирдим, энди орқа партага жойлашадиган бўлдим. Шу зайлда ойлар ва йиллар ўта бошлади. Мен ҳам амаллаб мактабни битирдим. Онам яхши ўқимаганимдан бунинг устига отамнинг ичкиликка берилганидан тинмай нолир эди. Бора-бора уйга боришни хоҳламайдиган ҳам бўлдим.

Шу баҳонада 15 кунда бир уйга бориш учун шундай иш топдим. Кунлардан бир кун ишдан қайтиб келсам отам уйимизни оқлаётган экан, уларнинг тетиклигини кўриб очиғи қувондим. Менга кучок очиб келдилар ва бағрига шундай босдиларки бундан 10 йилча аввалги меҳрни кўмсаган эканман, сира бағримдан қўйворгим келмади. Онам ош дамлабди, оила даврасида яйраб ўтирдик. Отам хурсанд бўлиб гапирар, дам-бадам мени бағрига босиб суярдик. Онам ҳам анча мулоим бўлиб қолибдилар. Худди кимдир келиб уларни ўзгартириб қўйгандай. Овқатдан кейин отам. – Уғлим мана ўттиз ёшга ҳам тўлдинг, неча йилдирки, уйланиш ҳақида гап кетса ишим дея баҳона қиласан. Биламан, аслида сен мендан, оиламиздаги бу муҳитдан уяласан.

Отамга қараб бир зум қотиб қолдим, тилим айланмайди, йўқ дада дея сўзларим чалқиб кетди. – Гапимни бўлма ўғлим, мени эшит, – дея дадамнинг юзи жиддийлашди. – Сен ақлли боласан, бир оғиз

нолимадинг. Сабр билан ҳаммасига чидадинг. Энди йўқ демасан, уйни таъмирляяман. Баҳор ўтса ёзга чиқиб, сени уйлантираман. Қўй шу ишингни, яхшиси ўқишга кир. Узинг хоҳлагандай курувчи бўл. Вақт бирпасда ўтади. Қўлингда хунаринг бор, дурадгорсан, бунинг устига ҳовлидаги дарахтлар ҳам яхши ҳосилга кирган. Уқи болам.

Дадам, аввалги дадам қайтгандай бўлди. Уларни бағримга босиб йиғладим бу сафар бақириб, қалбимдаги оғриқларни чиқариб йиғладим. Улар ўзгарганди, шунчалар ўзгаргандики кўзим олдида қадлари янада тетиклашган, юзларидаги ўша йўқолган нур қайтганини ҳис қилдим. Фақатгина киёфасидаги сўлгинлик ҳали ҳам билмиш турарди. Тўй ҳаракатлари ҳам бошланди. Тўй ширин ташвиш дейишди. Қизни отам кўлдан бери кўз остига олиб қўйган экан, менга ёқди. 15 кун уйда юрган бўлсам вақтни қандай тез ўтиб кетганини билмай қолдим. Шунга айтсалар керак-да бахтнинг қаноти бор деб, бахтиёр кунлар шундай тез ўтади.

Энди ишга бориб 15 кундан кейин охириги иш кунини ўтказиб уйга қайтаман ва мени олдинда оила даврасидаги гўзал ҳаёт кутмоқда, ана шундай уйлар билан кийимларини сумкамга жойладим. Ҳовлида шовқинни эшитиб чиқсам, дадамнинг дўстлари келишибди. Эски хотиралар жонланди. Мен уларни ёмон кўрадим. Улар ҳамиша дадамни ичишга ундашарди. Шу сабаб кўнглим хира тортди, ҳушламай қутиб олдим. – Ҳа қуёв бола тўйга тайёргарликларни бошлаб юборибсизлар-ку а ювмайсанми. Олиб чиқ аtagанингни. Даданг-ку бир ойдан бери ичкиликни ташлаган. Уники узрли, а энди ота ўғил ювиб берсин-да.

Шу вақт гаплашиб қўйган машина келди. Улар билан хайрлашиб ишга жўнадим. Орадан бир ҳафталарча ўтгач шум хабардан ўзимни қўйишга жой тополмадим. Бахтнинг қаноти бор экан-у бироқ уни ҳамиша ушлаб қолиб бўлмас экан, бахтим бўлган отам учиб кетди. Уларнинг ўлими менга каттик зарба бўлди. Тўй ҳам қолдирилди. Тушқунликка тушганимда отам менга далда бўлди, отамни сўнгги хоҳишини бажаришга, ўқиб, олий маълумотли бўлишга ундади. Вақт ҳар қандай ярага даво бўлар экан. Талаба бўлдим, бу орада уйландим ҳам, ўқишни битирганимда ўғлим энди юра бошлаганди. Яхши бир ишга жойлашдим. Сувлар тиниб, лойқалар чўқди, оғриқлар ҳам оиланинг ширин ташвишлари сабаб анча босилди. Шундай кунларнинг бирида менинг лавозимим ошди. Бунинг шарафига ҳамкасбларимга зияфат қилиб бердим. Ичкилик ичмаслигини билсалар-да, ўзлари билан ўша захри қотили олиб келишибди. Қадаҳларини тўлдириб менга ниятлар айтишди, сўз менга келганида шундай дедим.

— Яхши ниятлар учун раҳмат. Ёшим ҳам элликка яқинлашяпти. Мен тенгилар аллақачон раҳбар бўлишган, набирали бўлганлари ҳам бор. Мен эса кўп йилларимни, энг яхши вақтларимни мана шу ичкилик сабаб йўқотдим. Аслида бахт учун кўтариладиган қадаҳларнинг қанчаси инсонлар бахтсизлигига сабаб бўлишини билсангиз эди. Автоҳалокатлар, бевақф ўлимлар, жиноятлар ортда шу нарса турганини дунё айтмоқда. Илоҳим бу қадаҳларингиз бахтсизлигингизга сабаб бўлмасин.

Камола АДАШБОЕВА.

QO‘RQINCH BAG‘ISHLAGAN SEVINCH

Ширқ-ширқ...

Ширқ-ширқ, ширқ-ширқ...

Абдурахмоннинг ихтиёри кўлдан кетди. У қабристонда туриб, қабрларни суратга олаётганди. Юрагида милт этган нур йўқ. Нажотни нимадан кутишни ҳам билмайди. Кўзёшлари неча карра юзини ювди. Тонг отгунча қанча ёстиқлар ёш томчиларидан ивиб кетди. Юрагига изтироблар дунёсидан қувур очилгандек эди. Ямаб-ясаб бекитишинг сира иложи йўқ.

Ҳоли қолмаган Абдурахмон қабристон четигади нимкоронги кулбага узаля тушди. Ҳаёллари эрк беришга ҳам мажолли қолмади. Ҳаёт билан боғловчи сўнгги тозаларнинг чирт-чирт узилаётганини сезиб турарди. Қанча мuddат ётди, хотирида йўқ, Эти жунжикиб уйғонди. Ҳадиқсираб атрофини кузатди. Вужудига сезилар-сезилмас таралаётган титроқ бор ҳаволарини тўзғитиб юборди.

Болалигида тонг маҳали том бо-

шига чиқиб, гўё куёшни қаршилаган бўларди. Жимирлаётган уфққа узоқ-узоқ тикиларкан, пастда жиғибийрон бўлаётган онаси ҳеч нарсани тушунмасди. Балки соддадил ўғлидан хавотир ҳам олган чиқар.

Бу тонг эса на тириклар орасида, на ўликлар орасида ҳисобда йўқ. Тақдир уйинлари виждон «математика»си билан чиқиш мади. Уни марҳумлар қабр битгунча вақтинча сақланадиган мана шу кулбага улоқтириб юборди. Бетиэгин туйғуларнинг асирга айланган ожиз инсон УМИДни шу ерлардан ахтарибди. Қабртошлардаги суратлар билан сўзсиз сўхбатлашганларини хотирлади. Мунгли нигоҳлар унга ҳаёт сабоқларини берарди. – Бу дунё ва охират бир лаҳзалик

таҳлика ва хавотирингга арзимайди.

Қабрлар орасида узоқ, бемақсад тентиди. Суратлар уни таъкиб этаётганди, нигоҳлардан паналаш эса имконсиз. Журъатини жамлади, уларга тик боқди. Марҳумларнинг бири меҳр, бири ўкинч билан ҳасрат ҳалтасини кавлаштирар, нималарнидир ўқтиришга уринарди.

Улар дунёнинг дардини опичлаб ёганини ҳис қилди. Нега, нега бу сасларни шу пайтга қадар туймадим-а?! У биринчи мартаба ўлимдан қўрқди. Нажот ўлимда ҳам эмас экан! Нега паймонам тўлмасдан бурун ўлим тўшагига ётдим? Абдурахмон ўлимдан қўрқаётганидан қўрқди. Ҳақли эди. Илгари ўлимдан сира чўчимаман.

У биринчи мартаба ўлимдан қўрқди. Нажот ўлимда ҳам эмас экан! Нега паймонам тўлмасдан бурун ўлим тўшагига ётдим? Абдурахмон ўлимдан қўрқаётганидан қўрқди. Ҳақли эди. Илгари ўлимдан сира чўчимаман. Аксинча, нажотни ўлимдан қутиб яшайдиганлар тоифасидан эди. Марҳумларнинг

«вой-вой»ларини эшитгач, бу ерларга тезроқ келиш истаги тамоман сўнди. Тезроқ кун ёришса-ю, мўъжаз дунёда яшаб-яшаб қолишга шошилса. Шунга истади унинг юраги.

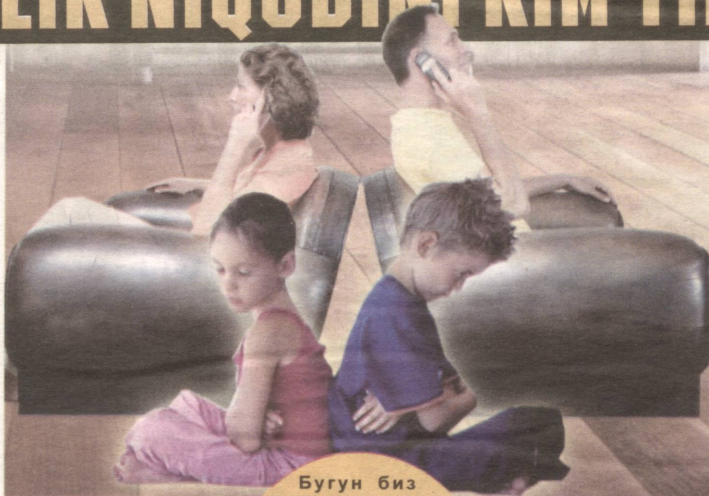
Бир маҳаллардагидек туйғулари билан ҳисоблашмаслик одатини энди тарк этади. На ўзгаларинг, на ўзининг юрагига қулоқ тутарди. Оқибат-натижа эса уни бу маконларга мuddатидан илгари етаклаб келди. Бироқ «индамаслар дунё-си» яна ҳам ваҳима ва изтиробларга тўла эканини кеч англади. Ҳаёлланди: «Энг улуг ўлик ҳам изтироб чекишдан маҳрум».

Тирик эканидан, изтироб чекаётганидан қувонди. Тириклик нишонаси, деб билди изтиробларни...

Бир оз йиғиштириниб олган Абдурахмон ҳовлига чиқди. Уфққа болалигидаги қабр узоқ-узоқ термулди. Кўз илгар-илгамас куёш шуъалари пайдо бўлаётганиди. Севиниб кетди. Вужуддаги қўрқинчли титроқ тарқала бошлади. Мийғида жилмайди. У севина олаётганидан севинаётганди.

Азиз НОРҚУЛОВ.

ВЕМЕНРЛИК НИҚОВИНИ КИМ ТИҚУВАРТИ?

Кейинги пайтларда биз катталар ёшларнинг асабий, бетгачопар, атрофдагиларни хурмат қилмайдиган, ўз билганидан қолмайдиган бўлиб ўсаётганидан ноли-япмиз. Ёшларнинг тарбияси ҳақида гап кетганда айниқса, ўқитувчиларнинг фиғонидан дуд чиқади. Аммо дўппини бошдан олиб, бунинг сабабчиси ким эканлиги ҳақида ҳеч ўйлаб, таҳлил қилиб кўрганмизми? Йўқ, асло.

Бугун фарзандларимизни яхши боғча, мактабларда тарбияланишлари учун барча имкониятларни яратиб беряпмиз. Энг нуфузли олий ўқув юр-ларида ўқишлари учун бор маблағимизни аямаяпмиз. Яхши едираяпмиз, ҳамма ҳавас қиладиган даражада кийинтиряп-миз. Аммо улар билан гаплашиш, эртак, алла айтиб бериш, бирга китоб ўқиш учун қанча вақт ажратяпмиз? Тўғриси-ни айтмай, бунга вақтимиз ҳам йўқ ва шарт деб ўйламаймиз. Агар овсинимиз биздан бадавлатроқ яшаётган бўлса ундан қолишмаслик учун бор кучимизни шунга сарфлаймиз. Гапдаги дугоналаримиздан ортада қолмаслик учун машина ми-нишни ўрганамиз, гўзаллик салонларига ҳеч оғринмай борамиз. Агар кимдир ўғлимиз ёки қизимизни хафа қилиб қўйса бор куч-қудратимизни ўша инсонни ер билан яқсон қилиб, обрўсини тўкишга қаратамиз. Фарзандларимизнинг амаки, аммаси ёки бобоси иш буюриб қолса, "Мендан бошқа ҳеч кимни сенга иш бую-ришга ҳаққи йўқ, дарсингни қил", деб буйруқ берамиз. Агар қизимиз нотўғри иш қилса: "Амманга ўхшамай ўл!", деб қарғаймиз. Ўғлимизнинг хатосини кўрган дадаси ҳам муаммонни бартараф эт-тиш ҳақида ўйлаш ўрнига: "Тоғасига тор-тганда бу шўртуншук", дея ўдағайлайди. Биз катталар атрофимиздаги яқинларимизга бўлган нафратимизни фарзандларимиз олдида очик-ойдин намойиш қиламиз.

Кейин эса улардан меҳр кута-миз.

Яқинларимиз билан ер талашиб йил-лаб судма-суд юра-миз. Худдики ўша ерни кўлга кирит-сак, катта бир нар-сага эришаётган-дек бу-тун эътиборимизни шунга қарата-миз. Йиллар ўти-б фарзандимиз хато қили-б қўйса, қайси гуноҳим учун жазолан-япман, дея нолишдан ҳам той-май-миз. Яна айбдорни атрофдан қиди-ра-миз.

Яқинда бир аёл тахририятга ўғлидан шикоят қилиб келди. Қанча уринмай-лик она-болани муросага келтириб бўл-мади. Ҳақиқатан ҳам она боласини яхши кийинтирган, едирган аммо ҳеч қачон унга вақт ажрата ол-маган. Йиллар ўти-б она умрини сарҳисоб қилиб кўрсаки эришганларидан кўра, йўқотганлари кўп экан. Энди унинг кўз ёшларидан, афсу-снадомат чекишларидан фойда йўқ. У ўғлининг қалбига нафрат уруғини ўзи се-лди, бемехрлик ниқобини ўзи тики-б берди ва уни ўғли кийиб олганидан сўнг

Бугун биз фарзандларимиз-ни яхши едираяп-миз, ҳамма ҳавас қиладиган даражада кийинтиряп-миз. Аммо улар билан га-плашиш, эртак, алла ай-тиб бериш, бирга китоб ўқиш учун қанча вақт ажратяп-миз? Тўғриси-ни айтмай, бунга вақтимиз ҳам йўқ ва шарт деб ўй-ламаймиз.

бу ниқоб бир умрга ечи-лмаслигини она тушуниб етди.

Ўтган йили пойтахт-даги бир маҳалладаги аёл ўз акаси устидан ёз-ган шикоятини ўрганиш учун ўша маҳаллага бир неча марта боришга тўғри келди. Аёл онаси-дан қолган тилло тақинчоқлар, рўзғор буюмларини талашиб ака ва унинг хотини билан юз кўрмас бўлиб кетган. Уларнинг жанжал-лари ўртасида улғайган ўғил-қизлар ҳам вақти етиб ўз синглиси билан мол-мулк талашди. Шунда она ўғлидан хафа бўлди, нолиди. "Мен сенга бундай тар-бия бермагандим", деди. Ўғил эса она-сига: "Ахир ўзингиз мен туғилганимдан буён тоғам билан юзкўрмас бўлиб яшайсизку", деган жавобни айтганида она хушсиз ўтириб қолди.

Қибрай туманидан келган яна бир шикоят хатини ўрганиш давомида бир аёлниг қирқ туяга ҳам юк бўладиган макридан ёқа ушладик. Турмуш ўртоғи билан қонуний ажрашганидан сўнг

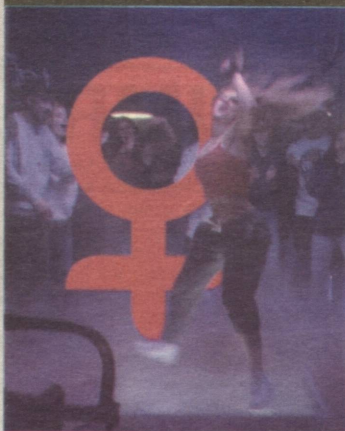
ҳам алами босилмаган, қасос ўтида ёнаётган аёл собиқ турмуш ўртоғига қизини кўрсатмаслик учун оталиқдан махрум қилиш талабини илгари суриб, судга мурожаат қилган. Ота қизимни кўришга ҳаққим бор, дейди. Она эса йўқ, дейди. Уларни муросага келтириш учун маҳалла фаоллари билан роса ҳаракат қилдик. Эр-хотин ўртасида сарсон ўсаётган қизга назар солдим. 14 ёшлар атрофидаги қиз хаёли паришон, ақли ноқис одамга ўйлаб қолган. Ҳеч нарса билан иши йўқ, телефон ўйнаб ўтирибди. На онада, на отада фарзанди тарбияси олдида заррача айбдорлик ҳисси йўқ.

Жиззаки ёки дунёни сув босса тўпинига чиқмайдиган ўғиллар, ҳаё-иббо деган туйғулар нималигини билмайдиган мана шундай ҳиссиз ўғил-қизларни ҳам айнан биз тарбияляпмиз. Фарзандларимизни нуфузли таълим даргоҳларида ўқитиш, яхши едириб-кийинтириш эҳтимол за-мон талаби деб ёлиб-юғураётгандирми. Ана ўша талабларнинг олдинги қаторига тарбияни, эътиборни ҳам қўшиб қўй-сак, фойдадан ҳоли бўлмасди. Бунинг учун биздан кўп меҳнат талаб қилинмайди. Фарзандларимиз билан баъзида чин қалбдан, самимий суҳбатлашнинг ўзи кифоя. Ахир уларнинг хатоси ва озгина абиби учун ҳақорат қилиш ва турткилашга сўз ҳам, вақт ҳам толамиз-ку. "Башаранг курғур, бола бўлмай ўл!", "Сен қачон одам бўласан, асабимни единг!", "Кўзимга кўринма, ўзи шундоғам жонимдан тўйиб турибман!", деган сўзларни миямиз ва лўғатимиздан олиб ташлайлик. Унинг ўрнига бувиларимиз, момоларимиз ўргатганидек "Ўзимни меҳрибон қизим", "Полвон ўғлим, мен сенга ишонман", "Ўзимни меҳнаткаш болаларимдан ўргилай, мана шу юмушларни дарров бажариб қўйинглар, кейин сизларга эртак айтиб бераман", деган сўзлар билан уларни сийлайлик. Шунда кексайганимизда биз ҳам улардан қаҳр эмас, меҳр кўра-миз. Зеро, тарбиянинг асосий таъзамини қўйиш кўпроқ биз – оналарнинг қўлида.

Reklamami yoki ma'naviyatga tahdid?...

Хусусий телеканаллар орқали эфирга узатилаётган Kotex рекла-маси кўпчиликни тинчини бузиб, оилавий келишмовчиликларга олиб келмоқда. Яқинда ён қўшнимнинг уйида жанжал келиб чиқишига ҳам шу реклама сабаб бўлган. Кечки пайт оила-аъзолар бир дастурхон атрофида овқатланиб ўтиришганида телевизорда Kotex рекламаси бери-ла бошлаган. Беш яшар ўғил авва-лига телевизорга термулиб турган ва гап нима ҳақида кетаётганига ақли етмай: "Дада, бу нима ўзи?" деб савол берган. Дада ўғлига шу рекламани қандай тушунтиришни, изоҳлашни билмай бироз калов-ланиб турганда, сўнг жаҳл билан қўлидаги қайноқ чой тўла бакални телевизорга улоқтирган. Телевизор экрани чил-чил синган. Отасининг

yoхud xususiy telekanal rahbarlariga ota-onalar nomidan iltimosnoma

важохатидан кўрқиб кетган болакай йиғлаб юборган. Эрак аламини хо-тинидан олган. "Нега болани алоҳида хонага ўтиргизмайсан", дея аёлининг юзига тарсаки тортиб юборган. Мана шу реклама сабаб оилалар бир да-стурхон атрофида эмас, бошқа-бошқа хоналарда ўтириб, овқатланишга ҳам рози бўлишяпти. Буниси ҳам май-ли, мана бу воқеани эшитиб ҳайрон қолдим. Яқин дугонам мактабда директор бўлиб ишлайди. Ўша мак-табдаги 7-синф ўқувчилари, яъни бир-иккита ўғил болалар қизларни исми-шарифи билан эмас, Kotex деб қаҳирадиган бўлиб қолшибди. Синф раҳбари ва қизларнинг шико-ятидан сўнг директор ўша синфда мажлис ўтказиб, ўсмирларга бу иш-

Tanqid

лари нотўғрилигини тушунтиришга ҳаракат қилган. Улар эса: "Ўзоз телевизорда очик кўрсатиб турган нарсани беркитиб нима қиласиз?" дейишибди. Балки айнан мана шу реклама орқали телевидение фойда топаётгандир. Ушбу рекламадан сўнг ёшларимизни беҳаёликларни ортмас-лиги, "бети қотиб" кетмаслигига ким кафолат беради?

Эҳтимол бу фикрларни ўқиб, мийингизда кулиб қўярсиз. Ахир ҳозир инсоннинг нафси маънави-ятдан устун турадиган замонда яшаяпмиз. Балки ўзингизни оқлашга бир неча баҳона сабабларингиз ҳам бордир. Аммо унутманг, бир кун сизга ҳам неварангиз айнан шу рекла-манинг маъносини тушунмай: "Бобо бу нима?", деган саволни берса, жа-вобини топсангиз бизга ҳам айтарсиз.

Саҳифа муаллифи
Нигора Алишер қизи.

Oila va jamiyat
Ижтимоий-сиёсий, маънавий-маърифий газета

Обуна индекси – 176

МУАССИСЛАР:

Ўзбекистон Республикаси Маҳалла ва оилани қўллаб-қувватлаш вазирлиги, "Болалар ва оилаларни қўллаб-қувватлаш" ассоциацияси (Болалар жамғармаси) ва "Соғлом авлод учун" халқаро хайрия фонди

Бош муҳаррир: Акбар ҚАРШИЕВ

МАНЗИЛИМИЗ:

Тошкент – 100000.
Амир Темур кўчаси
1-тор кўча, 2-уй.

Кабулхона: (факс) 233-28-20,
Котибият: 233-04-35, 234-76-08

E-mail: oilavajamiyat@mail.ru

Web-site: oila-va-jamiyat.uz

Газета 2007 йил 11 январда Ўзбекистон Матбуот ва ахборот агентлигида 0169 рақами билан рўйхатга олинган. Буюртма Г – 736. Формати А-3, ҳажми 3 табоқ. Адади – 1454. Ваҳоси келишилган нархда.

Босишга топшириш вақти – 15:00 Топширилди – 15:00

Навбатчи: Б. Исмоилов
Мусаҳҳиҳ: С. Сайдалимов
Саҳифаловчи: А. Малikov

ISSN 2010-7609

Газета тахририят компьютер марказида терилди ва саҳифаланди.

1 2 3 4 5